

आशियातील सर्वात मोठ्या स्वयंसेवी ग्राहक संघटनेचे मुखपत्र

RNI No. MAHBIL/2011/39044

वर्ष १४/अंक ११/फेब्रुवारी २०२३/मूल्य रु. ९/-

ग्राहक हिताय
ग्राहक सुखाय

Grahaak Titika Melwawa

ग्राहक

तितुका मेलवावा

मुंबई ग्राहक पंचायत आयोजित
ग्राहक पंचायत वेठ, पेण.

मी सजग ग्राहक

* ग्राहकांचे हक्क *

- निवडीचा हक्क
- ग्राहक शिक्षण किंवा जागृतीचा अधिकार
- मन रकवे जाग्याचा अधिकार
- ग्राहकांच्या सुरक्षिततेचा हक्क
- तक्रार निवारणाचा अधिकार
- ग्राहक माहितीचा अधिकार

स्वयंसेवी
ग्राहक
चळवळ

कोटिकाई पुरवठादार

ECOMARK

‘जागो ग्राहक’ स्टॉलवर मुलांनी माहिती दिल्यावर ग्राहकांनी पतंगावर दिलेले अभिप्राय

पुणे येथील पंचायत पेठेमध्ये खरेदीत रमलेले चोखंदळ पुणेकर!

डॉ. मेधाताई कुलकर्णी, खासदार राज्यसभा यांच्या बरोबर जागो स्टॉल वरील बाल कार्यकर्ते

जागो स्टॉल वरील बाल कार्यकर्त्यांबरोबर पंचायत पेठ समिती कार्यकर्त्या

ज्येष्ठ बालसाहित्यकार राजीव तांबे यांसह पुणे पेठेतील लहान, मोठे सर्व कार्यकर्ते

ज्येष्ठ अभिनेते संदीप कुलकर्णी यांची मुलाखत घेताना प्रसिद्ध निवेदिका रश्मी आमडेकर

पेण येथील पहिल्या वहिल्या मुंबई ग्राहक पंचायत पेठेला मध्यवर्ती आणि विभागीय समिती सदस्यांची सदृच्छा भेट!

ग्राहक तितुका मेळावा

१ फेब्रुवारी २०२६ | माघ-फाल्गुन १९४७

अनुक्रमणिका

RNI No. MAHBIL/2011/39044

मुंबई ग्राहक पंचायत

विश्वस्त मंडळ

डॉ. बाळ फोंडके
अनुराधा गोरे
ललिता कुलकर्णी
अनुराधा नरसाळे
संजीव मंत्री

अध्यक्ष

डॉ. बाळ फोंडके

उपाध्यक्ष

अनुराधा गोरे

कार्यकारी मंडळ

अॅड. शिरीष देशपांडे (कार्याध्यक्ष, स्वीकृत)
अनुराधा देशपांडे (कार्योपाध्यक्ष)
प्रभाकर गवाणे (कार्योपाध्यक्ष)
अनिता खानोलकर (कार्यवाह, स्वीकृत)
रविंद्र सहस्रबुद्धे (खजिनदार)

कार्यकारिणी सभासद

ज्योती मोडक
शीला देवळेकर
राजेंद्र राणे
शुभदा चौकर
अनघा आचरेकर
मंगला गाडगीळ
शर्मिला रानडे
आलोक हर्डीकर
विवेक केळकर
प्रकाश पाटील
उदय पिंगळे (स्वीकृत)
नेहा जोशी
कल्पिता रानडे
विनायक सोमण (स्वीकृत)
सुधीर तावरे

निमंत्रित

- संघटन विभाग प्रमुख

या अंकात प्रसिद्ध झालेल्या मतांशी संपादक/
संघटना सहमत असतीलच असे नाही.

संपादकीय : स्निग्ध तेजस्वी ज्योत निमाली ०४

ग्राहक हिताचं विज्ञान ०५

श्रद्धांजली ०७

रेराच्या कलमाबाबत संभ्रम ०७

ग्राहकगोष्ट : अन्न सुरक्षेसाठी अन्न प्रक्रिया! ०८

बालदूत : रंग रंगली दुनिया के साथ होळी! १०

प्रतिसाद १२

वाचू आनंदे १३

राष्ट्रीय ग्राहक दिन १३

विभाग वृत्त १४-१७

अभिनेते संदीप कुलकर्णी यांची रंगतदार मुलाखत

संस्थेच्या कामासाठीही AI उपयुक्त

पुनर्विकास विषयक शंकासमाधान

सांताक्रूझमध्ये 'जागो ग्राहक जागो'

दहिसरमध्ये सभासद-संवाद

या महिन्यात तुमची आर्थिक उद्दिष्टे ठरवा १७

पंचायत पेठ वृत्त १८-२१

वर्षारंभी चेंबूर पेठ दणदणीत!

अनोखे उपक्रम राबवत पुणे पेठ दिमाखात संपन्न!

पुण्यात चैतन्यमयी 'जागो ग्राहक दालन'

पेण- पहिलीच पंचायत पेठ उत्साहात

पेणची पेठ - एक सुखद अनुभव

प्रश्नावली २३

संपादक शुभदा चौकर

संपादकीय साहाय्य नेहा जोशी, सुमिता चितळे

सल्लागार अॅड. शिरीष देशपांडे, वसुंधरा देवधर

मुखपृष्ठ राजेंद्र राणे

सजावट अंकुश कांबळे

मुद्रण इंडिया प्रिंटिंग वर्क्स, चडाळा, मुंबई

स्निग्ध तेजस्वी ज्योत निमाली

अत्यंत संवेदनशील, सत्शील, सहानुभाव असलेल्या ज्योती मोडक हा आपल्या संस्थेचा एक महत्त्वाचा खांब होता. त्यांच्या निधनाने आपण एक निस्सीम आणि खंदी कार्यकर्ती गमावली आहे. संस्थेचा एकही कार्यकारी विभाग नसेल, जिथे त्यांनी काम केले नाही.

ज्योती मोडक यांची कामाशी असलेली तादात्म्यता आणि असोशी कमालीची होती. गेली २५ हून अधिक वर्षे त्या कार्यकर्त्या होत्या. वितरण असो की चळवळ, खुर्च्या लावायच्या असोत की स्टेजवरून निवेदन, 'कमी तिथे मी' या रीतीने त्या संस्थेची सर्व

प्रकारची कामे सहजी करत. शाळांमध्ये जाऊन मुलांना ग्राहक शिक्षण देण्याचा वसा त्यांनी कधीच सोडला नाही. अलीकडे जुहूच्या एका शाळेत वर्ग घेता घेता त्यांनी मुलांना प्लास्टिकची वेष्टण, कपटे गोळा करून ते बाटलीत भरून, त्या बाटल्यांपासून वृक्षरक्षक कुंपणे करण्याचा प्रकल्प करून घेतला. प्लॅस्टिकचा नीट पुनर्वापर करण्याचा संस्कार मुलांवर जडावा, ही त्यांची तळमळ होती. ग्राहक प्रबोधनाच्या अनेक नाटुकल्या सादर करण्यात त्यांचा उत्साही सहभाग असे. दुहेरी एम आर पी विरोधात मोहिमेचे नेतृत्व त्यांनी धडाडीने, अनेक ठिकाणी धाडी घालत केले. शुध्द दूध आपला अधिकार, तूरडाळ किंमतवाढ, महारेरा कायदा निर्मिती, अशा कित्येक मोहिमांत त्या हिरीरीने पुढे होत्या. महारेरा सलोखा मंचावर सलोखाकार म्हणूनही त्यांनी काम केले.

ग्राहक पंचायत पेठांमध्ये ग्राहक प्रबोधनाचे दालन असावे, ही कल्पना प्रत्यक्षात राबवण्यात ज्योतीताईंचा पुढाकार होता. त्या ग्राहक पेठेत विभागाचा, वितरणाचा किंवा अंध मुलींच्या संस्थेचा स्टॉल चालवताना दिसत... अखंड कार्यरत!

करोना काळात तर शिरीष देशपांडे यांच्या साथीला तत्पर राहून त्यांनी जीवाची पर्वा न करता, सामान वितरण होण्यासाठी कमालीचे कष्ट केले आणि अनेक सभासदांच्या शुभेच्छा मिळवल्या.

मुंबई वितरणातील सभासदांना बिले भरणे सुकर करण्यासाठी प्रणाली कार्यान्वित व्हावी यासाठी त्यांनी यत्न केले. दिवसभर काम करून शिवाय रात्री त्या सभासदांच्या ऑनलाईन सभा घेऊन त्यांना ही प्रणाली समजावून सांगत.

आपले संस्थापक सदस्य व पहिले अध्यक्ष सुधीर फडके (बाबूजी) यांच्या जन्मशताब्दी वर्षात मुंबई ग्राहक पंचायतीचा मोठा कार्यक्रम साठ्ये कॉलेजच्या पटांगणात झाला होता. तेव्हा जुन्या, ज्येष्ठ कार्यकर्त्यांना हुडकून त्यांच्या मुलाखतींचे व्हिडिओ करणे, मंगला खाडीलकर यांच्याशी चर्चा, वाद्यवृंद ठरवणे, खान पान सेवा... अनेक व्यवस्था करण्यात या अग्रेसर होत्या. मुंबई ग्राहक पंचायतीची अशी अनेक प्रकारची कामे त्यांनी पूर्ण समर्पित भावनेने केली. अगदी तन, मन, धन ओतून!

कुणाही कार्यकर्त्याला लागेल ती मदत त्या सढळपणे करत. कार्यकर्त्यांचे कोडकौतुक उदारहस्ते करत. आस्थेने विचारपूस करत. प्रसन्न व हसतमुख चेहरा, टापटीप राहणी, पोटतिडकीने काम करण्याची वृत्ती, यांमुळे त्यांना कधीतरी भेटलेले सभासदसुध्दा कधी विसरू शकत नसत.

त्यांना संस्थेचा उत्कृष्ट कार्यकर्ता पुरस्कार मिळाला तेव्हा चेहऱ्यावरचा अतीव आनंद आणि कृतज्ञता न लपवता आनंदाश्रू भरलेल्या डोळ्यांनी तो पुरस्कार स्वीकारणाऱ्या ज्योतीताई! आपल्या वितरणात जरा काही खोट राहिली की प्रचंड अस्वस्थ होऊन निस्तरणाऱ्या ज्योती ताई! अन्यायाविरुद्ध लढाऊ मोहिमेत सहभाग घेताना पेटून उठून खमकेपणाने उभ्या ठाकणाऱ्या ज्योती ताई! एखादे प्रशिक्षण किंवा समारंभ आयोजित करताना पूर्णतः नियोजनबध्द काम पार पाडण्यासाठी वाटेल तितकी तडतड करणाऱ्या ज्योतीताई! अशी त्यांची अनेक रूपे डोळ्यांसमोर तरळत आहेत.

सुधीर फडके यांच्या स्वरातील गाणे आहे, 'कर्तव्याने घडतो माणूस, जाणून पुरुषार्थाला...' तशा होत्या त्या. कार्यकर्ता किती तळमळीचा असू शकतो, स्वतःच्या अंगभूत क्षमता संस्थेसाठी किती उधळून देत कामी लावतो, स्वतःच्या क्षमता कशा विस्तारत नेऊ शकतो, याचा वस्तुपाठ म्हणजे ज्योती मोडक. ज्योतीताईंच्या अकाली जाण्याने एक स्निग्ध आणि तेजस्वी व्यक्तिमत्त्व आपल्या संस्थेने गमावले आहे. आपल्या सर्व सभासदांतर्फे त्यांना श्रद्धांजली!

— शुभदा चौकर

ग्राहक हिताचं विज्ञान

• डॉ. बाळ फोंडके, ज्येष्ठ वैज्ञानिक आणि संस्थेचे अध्यक्ष

“ २८ फेब्रुवारी हा राष्ट्रीय विज्ञान दिन म्हणून साजरा केला जातो. त्यानिमित्त ग्राहक हित आणि विज्ञान यांची सांगड घालणारा हा लेख. ”

आजवर ग्राहकाची मजल मर्यादित मानली जात होती. माणसाच्या मूलभूत गरजा, अन्न, वस्त्र, निवारा, यांची पूर्तता करणाऱ्या वस्तूंचीच खरेदी केली जाते, अशी समजूत होती. ती तशी चुकीची नव्हती. पण विसाव्या शतकात यामध्ये वीज, पाणी आणि रस्ते यांचीही गरज भासू लागली. त्यापायी मग वस्तूंबरोबर सेवांचाही माणूस ग्राहक बनला. आणि त्या सेवांचे पुरवठादारही अस्तित्वात आले. पण या धबडग्यात आदिम काळापासून असलेल्या माणसाच्या एका अतिशय मूलभूत गरजेकडे दुर्लक्षच झालं होतं. किंबहुना ती गरज आहे याचीच दखल घेतली जात नव्हती.

ती गरज आहे माहितीची. अगदी माणूस वेचीवेधी अवस्थेत, हंटर गॅदरर अवस्थेत होता. तेव्हापासून त्याची ही निकडीची गरज होती. कारण माणूस हा कळप करून राहणारा प्राणी आहे. त्यामुळं आपल्या कळपातल्या इतरांविषयीची माहितीही त्याला अत्यावश्यक वाटत होती. शिकार करण्यासाठी कोणाची जास्ती उपयुक्तता आहे, कोणाकडे कोणत्या प्रकारचं कौशल्य आहे, कोणाचा नेम अधिक अचूक आहे, कोण शिकारीचा शोध अधिक नेटकेपणानं घेऊ शकतो, कोण कळपाचं नेतृत्व करू शकतो, अशी विविध प्रकारची माहिती त्याला कळपातली राहणी अधिक अर्थगर्भ करण्यासाठी आवश्यक होती. त्याच बरोबर परिसराविषयीची माहिती मिळवणंही गरजेचं होतं. कोणती फळं वा कंदमूळ पोषक आहेत, ती अधिक प्रमाणात मिळवायला हवीत. कोणती विषारी आहेत ती टाळायला हवीत, याची माहिती मिळवल्याशिवाय जगणंही मुष्किल झालं होतं.

पण ही माहिती मिळवण्याची साधनं मात्र विकसित झाली नव्हती. भाषेचाही उगम झाला नव्हता. भितीचित्रांच्या माध्यमातून काही प्रमाणात माहितीचं वितरण होत होतं. तसंच निकटच्या सान्निध्यातूनही. माणसाचा पूर्वज असलेला वानरप्राणी एकमेकांना गोंजारत असलेला दिसतो.

त्याला ग्रूमिंग म्हणतात. त्वचेवरचा कचरा काढून टाकून ती स्वच्छ करण्यासाठी हे सव्यापसव्य केलं जातं, अशी समजूत होती. पण वास्तविक ती त्या व्यक्तिविषयीची माहिती मिळवण्याचं एक साधन होतं, किंवा आहे, हे अनुवंशशास्त्रज्ञांनी सिध्द करून दाखवलं आहे.

आजच्या विज्ञानयुगात तर माहिती ही प्राथमिक गरज झाली आहे. अनेक प्रकारची आणि अनेक बाबींविषयी माहिती ही कळीची गरज झाली आहे. ती उपलब्ध करून देणारी अनेक साधनंही तंत्रज्ञानानं विकसित केली आहेत. सातत्यानं त्यात भर पडत आहे. त्यामुळं आज आपण सर्वच जण माहितीचे मोठ्या प्रमाणावरचे ग्राहक बनलो आहोत. ती माहिती आपल्यापर्यंत पोचवणारे विविध सेवापुरवठादारही तयार झाले आहेत.

ही माहिती अनेक अवतारांमध्ये उपलब्ध आहे. मौखिक, लिखित, मुद्रित, इलेक्ट्रॉनिक अशी अनेक रुपं तिनं धारण केली आहेत. त्यातही दृक आणि श्राव्य असेही पर्याय उपलब्ध आहेत. इंटरनेटसारख्या मदतनीसापायी ती घरबसल्या आपल्याला मिळू लागली आहे. त्यात समाजमाध्यमांचीही भर पडली आहे. माहितीचा एका अर्थी भडिमार आपल्यावर होत आहे. आपण मागणी केली नसली तरी ती आपल्यापर्यंत पोचवण्याची, म्हटलं तर लादण्याचीही, व्यवस्था केली जात आहे.

त्यामुळेच आता ग्राहकाला निर्णय घ्यायचा आहे की तो प्रसंगी असह्य होणारा भार सोसत केवळ भारवेत्ता व्हायचं की त्यातलं मर्म समजून सारवेत्ता व्हायचं. या प्रश्नाचं उत्तर म्हटलं तर त्या प्रश्नातच दडलेलं आहे. या माहितीच्या ओझ्याखाली दबलं जात असल्यामुळं तंत्रज्ञान स्वीकृतीत आघाडीवर असणाऱ्या जेन झीलाही काही शारीरिक, आणि त्याहूनही अधिक मानसिक, व्याधींना तोंड द्यावं लागत असल्याचं अलिकडेच केलेल्या एका सर्वेक्षणातून दिसून आलं आहे. म्हणूनच त्या माहितीच्या ढिगाऱ्यातून नेमकी आपल्याला उपयुक्त असलेली माहिती घेण्यातच ग्राहकाचं हित आहे. त्याचबरोबर ती माहिती विश्वासाहं आहे, दिशाभूल किंवा फसवणूक करणारी नाही, याचाही निवाडा करणं अत्यंत महत्त्वाचं आहे. त्यासाठी एआयचं तंत्रज्ञान उपयुक्त ठरू शकतं. माहितीचा साठा कितीही प्रचंड

असला तरी त्यातला नेमका, आपली गरज भागवणारा आणि हितावह भाग किमान वेळात शोधून काढणं, हे तर या तंत्रज्ञानाचं वैशिष्ट्य आहे. म्हणूनच तर केवळ बाबा वाक्यं प्रमाण या सूत्रानुसार वागून डोळे मिटून माहितीचं ग्रहण करणं धोकादायक ठरू शकतं. विशेषतः आज समाजकंटकांकडून माहितीचा गैरवापर करून ग्राहकाला त्याच्या नकळत लुटण्याचं प्रमाण वाढलेल्या सायबर गुन्ह्यांमधून दिसून येतं.

कोणतीही वस्तू किंवा सेवा खरेदी करताना ग्राहकाचं हित दोन घटकांमध्ये सामावलेलं असतं. त्या खरेदीसाठी दिलेल्या मूल्याची यथायोग्य भरपाई मिळणं आणि ती वस्तू, सेवाही, निर्भळ असणं, यातच ग्राहक हित सामावलेलं आहे. माहितीच्या बाबतीतही या दोन घटकांना सर्वोच्च प्राधान्य द्यायला हवं. त्यासाठीही एआयचं तंत्रज्ञान मदतीला धावून येतं. माहितीचं वितरण करणाऱ्या अनेक पुरवठादारांपैकी कोणाची पाटी स्वच्छ आहे, कोण किफायतशीर दरात ती उपलब्ध करून देत आहे, याची तुलनात्मक छाननी एआयच्या मदतीनं किमान वेळात होऊ शकते. कोणाची सेवा घ्यायची याचा निर्णय अर्थात सरतेशेवटी ग्राहकाचाच

चित्र सौजन्य - AI ChatGPT

असला तरी तो घेण्यासाठी अशा प्रकारचं तुलनात्मक विश्लेषण मोठीच मदत करू शकतं. ते कदाचित तितकंसं अवघड नाही आणि प्रसंगी तंत्रज्ञानाला साद न घालताही करणं शक्य आहे.

पण माहिती निर्भळ आहे, याची खातरजमा करणं अवघड आहे. आज इतक्या प्रकारची दृश्य रूपातली माहिती वितरित होत आहे की त्यातली खरी कोणती आणि बनावट कोणती हे ओळखणं सोपं राहिलेलं नाही. विशेषतः गेल्या अर्धदशकात राजकीय फायद्यासाठी समाजमाध्यमांचा वापर प्रामुख्यानं होऊ लागल्यामुळं. हितसंबंधी मंडळींकडून आपल्याला या चित्रफिती पाठवल्या जात आहेत. त्या अस्सल वाटतात. वरकरणी त्या बनावट असल्याचं ओळखता येत नाही. त्याला फसून आपला विवेक गहाण ठेवला जात असल्याची असंख्य उदाहरणं आहेत. या प्रकारच्या फसवणुकीला भलीभली मंडळी बळी पडल्याच्या वार्ता प्रत्यही आपल्या नजरेला पडत आहेत. सुदैवानं अशा प्रकारच्या दूक किंवा श्राव्य माहितीचं तर्कशुद्ध विश्लेषण करून तिची सत्यासत्यता पडताळून पाहण्यासाठीही याच एआय तंत्रज्ञानानं निर्माण केलेली काही साधनं आज उपलब्ध आहेत. की फ्रेम रिव्हर्स सर्च इमेज अॅनॅलिसिस हे त्यापैकी एक. त्याच्या सहाय्यानं कोणतीही चित्रफीत असली आहे की नकली आहे, हे ओळखता येऊ लागलं आहे. काही चित्रफिती तशा खऱ्याही असतात, पण त्यांचा संदर्भ वेगळा असतो. उदाहरणच द्यायचं झालं तर आज इराणमध्ये होणाऱ्या हिंसक आंदोलनांची चित्रफीत आपल्याच देशातल्या कोणत्या तरी भागात असल्याचं सांगून आपली दिशाभूल केली जाते. काही अतिसंवेदनशील व्यक्तींच्या नजरेला ती पडली तर त्याची हिंसक प्रतिक्रिया उमटू शकते. अशा प्रकारे क्रोडाला उद्युक्त करण्याच्या प्रक्रियेला दिलेल्या चालनेला 'रेज बेट असं नाव दिलं गेलं आहे. आणि त्या शब्दप्रयोगाला या वर्षीचा मानकरी ठरवून त्याला ऑक्सफर्ड डिक्शनरीनं आपल्यामध्ये समाविष्ट करून घेतलं आहे. ग्राहक हिताच्या दृष्टीनं त्या मान्यवर संस्थेनं मोलाची कामगिरी पार पाडली आहे, हे निःसंशय.

आपल्या हिताचं रक्षण करण्यासाठी आज ग्राहकानं किती सजग राहायला हवं हेच या घटना अधोरेखित करत आहेत. तंत्रज्ञान शुध्द स्वरूपात विधायकही नसतं की विघातकही नसतं. त्याचा उपयोग करणारा, प्रसारक आणि ग्राहक, दोघेही त्याचं रूप निश्चित करतात.

श्रद्धांजली

मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या ज्येष्ठ, धडाडीच्या, निष्ठावान, प्रेमळ ज्योती प्रकाश मोडक (७१ वर्षे) यांचे २० जानेवारी २०२६ रोजी दुर्धर कर्करोगाशी झुंजताना निधन झाले.

एका ज्योतीचे विझून जाणे

गेली वीस, पंचवीस वर्षे मी आणि अनुराधा, ज्योती बरोबर एकत्र काम करत आलो. प्रथम मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या अंधेरी विभागासाठी आणि नंतर मध्यवर्तीमध्ये तिने समर्पित भावनेने केलेल्या कामाला तोड नाही. घरच्या असंख्य अडचणी, आईचे, सासुचे दीर्घ आजारपण, विकलांग अवस्थेतील भाऊ या सर्व कौटुंबिक समस्यांवर मात करत, सदैव हसतमुख चेहऱ्याने ज्योतीने संस्थेसाठी अक्षरशः सर्वस्व दिले. कार्यकर्ते असोत वा कर्मचारी असोत, सर्वांनाच तिने जीव लावून सहकार्य केले. करोना काळातील प्रतिकूल परिस्थितीत ज्योतीचे योगदान थक करून टाकणारे होते. अशी झपाटलेली कार्यकर्ती लाभणे हे संस्थेचे भाग्य. किंबहुना अशा निःस्वार्थी आणि सेवाभावी कार्यकर्त्यांच्या बळावरच स्वयंसेवी संस्था मोठ्या होत असतात. गेल्या २०-२५ वर्षांतील संस्थेच्या भरभराटीत ज्योतीचे योगदान फार मोठे आहे. मनाने अत्यंत संवेदनशील आणि हळवी असलेली ही कार्यकर्ती, काम करताना मात्र हिच्यात दहा हत्तींचे बळ यायचं. दुदैवाने गेल्या वर्षी तिला कर्करोगाने घेरले आणि त्यावर ती अखेर मात करू शकली नाही. मात्र ज्योतीने तसेच तिचे पती प्रकाश मोडक यांनी मुंबई ग्राहक पंचायतीत दिलेले निःस्वार्थी योगदान ही संस्था कधीच विसरू शकणार नाही. ज्योतीच्या जाण्याने संस्था एका ज्येष्ठ, सेवाभावी कार्यकर्तीला मुकली आहे.

– शिरीष वा. देशपांडे

.....

दादर-माहिम-बांद्रा विभागातील ज्येष्ठ कार्यकर्ते प्रल्हाद करंडे यांचे वयाच्या ८९ व्या वर्षी २ जानेवारीस निधन झाल्याचे नुकतेच समजले. दादर येथील तक्रार मार्गदर्शन केंद्रात ते अनेक वर्षे तक्रार मार्गदर्शनाचे काम करित असत.

त्यांच्या आत्म्यास शांती लाभो ही प्रार्थना.

देशाच्या

कलमाबाबत शंभ्रम

कायद्यातून कोणत्या प्रकल्पांना नोंदणी करण्यातून नक्की सूट देण्यात आली आहे, याबद्दल आज दुमत आहे. या संदर्भात ऋषिकेश परांजपे या पुण्यातील एका ग्राहकातर्फे आपण उच्च न्यायालयात महारेरा अपिलेट ट्रायब्युनलच्या बहुमताच्या निर्णयाला आव्हान देणारी याचिका दाखल केली असून ही याचिका ५ जानेवारी २०२६ रोजी प्राथमिक सुनावणीसाठी होती. यावेळी रera कलम ३(२) चे वेगवेगळे अर्थ कसे लावले जात आहेत आणि त्याचा नक्की योग्य अर्थ काय याबद्दल अॅड. शिरीष देशपांडे यांनी कोर्टाला थोडक्यात अवगत केले. त्यानुसार कोर्टाने ६ फेब्रुवारीला ही अपिल याचिका अंतिम सुनावणीसाठी ठेवण्याचे मान्य केले आहे. ही याचिका व्यापक जनहित लक्षात घेऊन सदर ग्राहकाला कोणतीही फी न आकारता शिरीष देशपांडे आणि पूजा जोशी-देशपांडे चालवत आहेत.

◆

सहयोगी सभासदांसाठी महत्वाचे

‘ग्राहक तितुका मेळवावा’चा अंक पोस्टाने पाठवण्याची सुविधा जानेवारी २०२६ पासून बंद होणार आहे. सहयोगी सभासदांना यापुढे केवळ डिजिटल अंक संस्थेच्या वेबसाईटवर उपलब्ध होईल. सर्व सहयोगी सभासदांना शक्यतो व्हॉटसअप ग्रुपवरून डिजिटल अंक मिळेल, असा प्रयत्न केला जाईल.

सहयोगी सभासदांना आवाहन

संस्थेच्या सर्व विद्यमान सहयोगी सभासदांनी वार्षिक रु. २४० शुल्क भरून सभासदत्वाचे नूतनीकरण करावे. नूतनीकरण करण्याची शेवटची तारीख ३० जून २०२६ ही आहे. संस्थेच्या वाटप व्यवस्थेमध्ये सहभागी होणे शक्य नसेल तर, सहयोगी सभासदत्व घेऊन संस्थेशी निगडित राहा. त्यामुळे ग्राहक चळवळीशी तुम्ही कायम जोडलेले रहाल.

अन्न सुरक्षेसाठी अन्न प्रक्रिया!

• मंगला गाडगीळ, शिक्षण विभाग प्रमुख

“ गोष्टी काय फक्त मुलांनाच आवडतात?
मोठ्यांनाही आवडतात की! ग्राहक म्हणून
आपल्याला काही सांगणाऱ्या, सुचवणाऱ्या
गोष्टींचे हे रंजक सदर- ”

‘दत्त दत्त-दत्ताची गाय, गायीचे दूध, दुधाची साय, सायीचं
दही, दह्याचं ताक, ताकाचं लोणी, लोण्याचं तूप, तुपाची
धार, दत्त दत्त, दत्ताची गाय,

दिगंबरा दिगंबरा श्रीपाद वल्लभ दिगंबरा!’

दर गुरुवारी देव्हान्यापुढं हात जोडून एका लयीत,
मनोभावे “दत्त दत्त दत्ताची गाय” म्हणणाऱ्या आजीकडे
कॉलेजमध्ये शिकणारा उमेश नेहमी बघायचा. विज्ञान
शाखेतील अन्न प्रक्रिया या विषयाचा तो विद्यार्थी
होता. आजीने दिलेला खडीसाखरेचा प्रसाद तोंडात
टाकत म्हणाला, “आजी, या स्तोत्रात एक प्रकारे अन्न
टिकवण्यासाठी सांगितलेला मंत्रच आहे बरं का? दूध काही
तास टिकतं, दही त्यापेक्षा जास्त, लोणी त्याहूनही जास्त.
ते कढवल्यावर तयार होणारे तूप काही महिने चांगलं राहू
शकतं. एक प्रकारे दुधावर प्रक्रिया करून ते टिकवण्याची
साखळी. साखळीतील प्रत्येक पायरीवरचे पदार्थ त्यांचे
गुणधर्म आणि उपयोग वेगवेगळे.” आजी कौतुकानं
नातवाकडे बघतच राहिली. नातू इतका मोठा झाला, हे

चित्र सौजन्य - AI ChatGPT

पाहून तिला अभिमान वाटला. आजी म्हणाली, “हो रे,
मी असा कधी विचारच केला नव्हता.”

उमेशने विचारलं, ‘प्रसाद म्हणून खडीसाखर दिलीस
ना! ती काही शेतात पिकत नाही. ऊस पिकतो, त्याच्या
रसावर प्रक्रिया करून गूळ, साखर आणि तिचे वेगळे वेगळे
प्रकार बनतात.’ आजीने मध्येच गुगली टाकत विचारलं,
‘उसाच्या रसापासून इथेनॉल की काय बनवतात ना रे?
म्हणजे दारूच ना!’ कानाला हात लावत पटकन उमेश
म्हणाला ‘शिव शिव’!

आजी म्हणाली, ‘माझी मेलीची नक्कल करतोस?’
आणि खट्याळ हसली. तिच्या या हसण्यामागचा अर्थ
उमेशने बरोबर ओळखला.

“अन्नावर प्रक्रिया तर करावीच लागते.” उमेश पुढे
म्हणाला. “त्यामुळे ते टिकाऊ होतं, वापरायला सोयीचं
होतं आणि त्याच स्वरूप पालटत. बरोबरच आहे, शेतात
पिकलेले सालीसकट तांदूळ थोडेच खाता येतात?”

आजी म्हणाली, ‘मी लहान होते तेव्हा गावात
एक भाताची गिरणी होती. मी तात्यांबरोबर, तुझ्या
पणजोबांबरोबर जायची. ज्वारी, गव्हाचे पीठ करायला जातं
वापरायला लागायचं. पीठ करणं ही पण एक प्राथमिक अन्न
प्रक्रिया आहे. यामध्ये पदार्थ धुणं, टरफलं काढणं, खराब
माल काढून प्रतवारी करणं, दळण या प्रक्रिया असतात.
यामुळे अन्नपदार्थ खराब होण्यापासून वाचणं, बाजारात
त्याची किंमत वाढणं, त्याच्यावर आणखी पुढच्या प्रक्रिया
करायला पाया मिळणं असे फायदे होतात.”

आजीला प्रश्न पडला, “पुढच्या प्रक्रिया म्हणजे
काय?” उमेशने सांगितले, “तयार अन्नपदार्थाची पाकिटे
मिळतात ना, ते पदार्थ बनवणं म्हणजे चुरमुरे, चिवडा,
चिप्स वगैरे किंवा टोमॅटो केचप, सरबत, लोणची वगैरे.
याला ‘प्रगत अन्न प्रक्रिया’ म्हणतात. आधुनिक तंत्रज्ञानाचा
वापर करून अन्नाची गुणवत्ता, टिकण्याची क्षमता आणि
कस वाढवला जातो.”

“तुमच्या काळी तुम्ही भाज्या किंवा फळं कशी
टिकवायचात?” आजी म्हणाली, “आम्ही कैरी, लिंबू

आणि भाज्या यांची लोणची करायचो. म्हणजे तेलाचा उपयोग आणि खारवणं. आंब्याचा आणि इतर फळांचा मोरंबा करताना साखरेचा उपयोग केला आहे.

“पापड, सांडगे आणि चिंच, कोकमं अगदी डाळींना चांगली पाच सहा उन्हं दाखवायचो.”

“म्हणजे तुम्ही सूर्याची उष्णता वापरायचात. आजकाल अन्नावरील प्रक्रियेसाठी फक्त उष्णतेचा वापर न करता इतरही अनेक आधुनिक पध्दती वापरल्या जातात.”

हाय प्रेशरप्रोसेसिंगमध्ये अन्नावर अतिशय उच्च दाब दिला जातो. यामुळे अन्नातील पोषक तत्वे आणि चव न बदलता घातक जीवाणू नष्ट होतात. हे तंत्रज्ञान प्रामुख्याने फळांचे रस आणि मांसाहारी पदार्थांसाठी वापरलं जातं.

कोल्डप्लाझ्मा तंत्रज्ञान अन्नाच्या पृष्ठभागावरील सूक्ष्मजीव नष्ट करण्यासाठी वापरलं जातं. यात उष्णतेचा वापर होत नसल्याने अन्नाचे रंग आणि ताजेपणा कायम राहतो.

अल्ट्रासोनिक प्रक्रियेमध्ये ध्वनी लहरींचा वापर करून अन्नातील घटक वेगळे करणे किंवा अन्नाचा पोत सुधारणं यासाठी वापर होतो.

इरेडिएशनमध्ये अन्नाला गॅमा किरणांच्या प्रभावाखाली ठेवले जातं. त्यामुळे कीड लागत नाही आणि कांदे, बटाटे यांसारख्या भाज्यांना मोड येत नाहीत.

फक्त अन्न प्रक्रिया करून चालत नाही, तर ते व्यवस्थित साठवणं महत्वाचं असतं. मॅप (Modified Atmosphere Packaging - MAP) पॅकेटमधील हवेतील ऑक्सिजन कमी करून त्याऐवजी नायट्रोजन किंवा कार्बनडायऑक्साइड भरला जातो. ऑक्सिजनशी संबंध आला नाही तर अन्न दीर्घकाळ ताजं राहतं. (उदा. चिप्सची पाकिट). दुसरं स्मार्ट/ऑक्टिव्ह पॅकेजिंग मध्ये सेन्सर्सचा वापर केला जातो. समजा अन्न खराब होत असेल तर पॅकेटचा रंग बदलून ग्राहकाला धोक्याची सूचना मिळते. तिसरी पध्दत म्हणजे व्हॅक्यूम पॅकेजिंग. यामध्ये हवेचा संपर्क पूर्णपणे तोडून अन्नाचे ऑक्सिडीकरण म्हणजेच खराब होणे रोखले जाते. याला स्मार्ट पॅकिंग म्हणतात.

“तुझ्यासारखं स्मार्ट बरं का आज्जी!”

“चल, मला लोणी लावतोयस काय? माझ्याकडून काय हवंय तुला? माझ्या मार्फत तुझ्या पप्पाकडून काही मागायचं आहे का?”

“मला तुझ्याकडून काही नको, पप्पांकडूनही काही नको. या महिन्यात राष्ट्रीय विज्ञान दिन आहे ना? भारतात दरवर्षी २८ फेब्रुवारी रोजी राष्ट्रीय विज्ञान दिन साजरा

चित्र सौजन्य - Copilot AI Generated

केला जातो. सर सी.व्ही. रमण यांनी १९२८ मध्ये रमण परिणामाचा शोध लावला होता. या महत्त्वपूर्ण शोधासाठी त्यांना १९३० मध्ये भौतिकशास्त्राचे नोबेल पारितोषिक मिळालं होतं. या शोधाच्या स्मरणार्थ ‘राष्ट्रीय विज्ञान दिन’ साजरा केला जातो. हा दिवस देशभरात वैज्ञानिक जागरूकता आणि नावीन्याला चालना देण्यासाठी साजरा केला जातो. मला आमच्या कॉलेजतर्फे एक कार्यक्रम सादर करायचाय. त्याची माझी मीच तयारी करून घेतली आणि तुझ्यात थोडीशी जागरूकता आणण्याचा प्रयत्न केला.”

त्याच काय आहे आजी, “आपण सर्वजण ग्राहक आहोत. आपल्याला सुरक्षिततेचा अधिकार आहे. त्यामुळे आपल्या खाण्याचे पदार्थ सुरक्षित असले पाहिजेत. ते खराब न होता टिकाऊ झाले पाहिजेत. यासाठी आधुनिक तंत्रज्ञान आणि विज्ञान उपयोगी पडतं. भविष्यात तर आपल्याला आपल्या आवडीनुसार आकार आणि पोषण मूल्ये निवडून अन्न प्रिंट करण्याचे तंत्रज्ञान विकसित होईल. याला ३डी फूड प्रिंटिंग म्हणतात. याशिवाय अन्नामध्ये नॅनो-कॅप्सूलचा वापर करून शरीराला आवश्यक असलेली पोषक तत्वे अधिक प्रभावीपणे पोहोचवता येतात. याला नॅनो तंत्रज्ञान म्हटलं जातं.”

“या तर फार पुढच्या गोष्टी झाल्या. मला आणखी थोडी खडी साखर दे ना, मी निघतो आता. आज्जी, बाय, लव्हयू.”

रंग रंगली दुनिया के साथ होळी!

• नेहा जोशी

“ आपल्या घरातील बालग्राहकांसाठी हे खास सदर. लहानांनी हे वाचून मोठ्यांशी चर्चा करावी किंवा मोठ्यांनी लहानांना वाचून दाखवत गप्पा माराव्या, असे लेख या सदरात असतील.

हॅलो माझ्या छोट्या दोस्तांनो, मी तुमची ठेहाताई! तुम्ही मागच्या महिन्यात छानछान तिळगुळ, गुळपोळी खाऊन, शेकोटी, पतंगोत्सव साजरा करून संक्रांत साजरी केली असेल. फेब्रुवारी महिन्यात मराठी भाषा दिन आणि विज्ञान दिन येतो. आपल्या मराठी भाषेला आता अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाला आहे अन् विज्ञान तर आपल्या जीवनाचा पाया आहे. तसेच मार्च महिन्याच्या सुरुवातीलाच यंदा होळी येते आहे. होळी साजरी करतांना आपली भाषा आणि विज्ञानाची सांगड कशी घालता येईल ते जाणून घेऊया.

फार फार वर्षापूर्वी पृथ्वीवरील सर्व फुले सुगंधित होती पण सगळ्यांचा रंग एकच पांढरा! त्यामुळे सर्व फुले खट्टू होती. त्यांनी ही खंत त्यांच्या मित्राला फुलपाखराला

बोळून दाखविली. मग फुलपाखरांनी हे त्यांच्या मित्राला इंद्रधनुष्याला सांगितले. इंद्रधनुष्याकडे रंगच रंग होते ते त्यांनी फुलपाखरांतर्फे फुलांना दिले आणि फुले रंगीलेरंगी झाली. तर अशी ही एक काल्पनिक गोष्ट तुम्ही सगळ्यांनीच ऐकली असेल. पण खरे तर फुलांना, पांनांना हे जे रंग असतात ना ती खरी तर निरनिराळी रंगद्रव्ये आहेत ज्यामुळे आपल्याला फुले, फळे रंगीत दिसतात. फुलांचे रंग मिळवण्याचे मुख्य कारण: रंगद्रव्ये (Pigments): फुलांच्या पेशींमध्ये विविध प्रकारची रंगद्रव्ये तयार होतात, ज्यामुळे त्यांना वेगवेगळे रंग (लाल, पिवळा, ठिळा, जांभळा) मिळतात.

- अँथोसायनिन्स (Anthocyanins): या रंगद्रव्यामुळे लाल, गुलाबी, जांभळे आणि ठिळे रंग दिसतात.
- कॅरोटीनॉइड्स (Carotenoids): हे पिवळे, नारंगी आणि लाल रंगांसाठी जबाबदार असतात.
- फ्लेव्होनॉइड्स (Flavonoids): हे पिवळे आणि पांढऱ्या रंगांना कारणीभूत ठरतात.
- बीटालेन्स (Betalains): काही फुलांमध्ये आढळतात, जे लाल आणि पिवळ्या रंगांना योगदान देतात.
- रंगांचे कार्य: परागीभवनासाठी आकर्षण (Attraction for Pollination): फुलांचे तेजस्वी रंग मधमाशा, फुलपाखरे, पक्षी यांसारख्या परागीभवन करणाऱ्या जीवांना आकर्षित करतात, ज्यामुळे परागीभवन सुलभ होते. फुलांचे रंग हे त्यांच्या पेशींमधील नैसर्गिक रसायनशास्त्र

चित्र सौजन्य - ChatGPT AI generated

- (biochemistry) आणि निसर्गातील त्यांच्या भूमिकेचा भाग आहेत.
१. आता आपल्याला कळले की ही रंगद्रव्ये म्हणजेच रंग आहेत ..मग ती पाण्यात विरघळत असतील का? कसे कळेल आपल्याला? सोपे आहे वेगवेगळ्या रंगांची फुले पाण्यात घालून बघूया. झेंडू, जास्वंद, गोकर्ण अशी रंगीत फुले घ्या पाण्यात बुडवून ठेवून घ्या. थोड्यावेळाने तुम्हाला पाण्याचा रंग बदलेला दिसेल. हेच तर आपले नैसर्गिक रंग! आता समजा विविध छटा हव्या असतील तर? वरील द्रावणाला रंगद्रव्यांप्रमाणे किस्कल असते. म्हणजेच काही अॅसिडिक तर काही अल्कलाइन. जर आपण त्यात लिंबू पिळले तर द्रावणाचा pH बदलेल परिणामी वेगळ्या रंगाची छटा आपल्याला दिसेल. हा प्रयोग तुम्ही गोकर्णच्या फुलावर करून बघा. असेच पालक, बीटापासून पण रंग तयार करू शकता. नैसर्गिक रंग असल्यामुळे हे रंग तुम्ही होळी खेळताना वापरू शकता. रासायनिक रंगामुळे आपल्या आरोग्याला धोका असतो. त्वचा, डोळे, घसा, नाक, केस या नाजूक अवयवांना रासायनिक रंगांमुळे इजा होऊ शकते. शिवाय ते रंग पर्यावरणात अनेक काळ टिकून राहतात त्यामुळे पर्यावरणाची पण हानी होते.
 २. अलीकडे होळीच्या दिवसात छोट्या पातळ प्लॅस्टिकच्या पिशव्या पाणी भरून, फुण्यांसारख्या रंगपंचमी खेळताना वापरात दिसतात. हे अत्यंत घातक आहे. तुम्हाला माहित आहे प्लॅस्टिक विघटनशील नाही आहे त्यामुळे ते वातावरण तसेच राहते. या छोट्या पिशव्या अनेक नदी नाल्यांमध्ये जाऊन अडकून राहतात. पाण्याचा प्रवाह अडतो त्यामुळे पावसाळ्यात

- पूर येऊन शहरांची काय अवस्था होते आहे ते तुम्ही बघतच असाल. शिवाय या पिशव्या सहज मासे, गाय यांसारख्या प्राण्यांच्या पोटात जाऊ शकतात परिणामी प्लॅस्टिकचे काही अंश परत आपल्या पोटात जातात कारण आपण या प्राण्यापासून मिळणारे दूध, मांस, अंडी आणि मासे खातो. त्यामुळे आपले आरोग्य पण धोक्यात येते. बालदूत म्हणून तुम्ही हे आपापल्या सोसायट्यांमध्ये, मित्रांना सांगाल ना? आणि या वर्षी पर्यावरण पूरक होळी साजरी कराव अशी आशा मी व्यक्त करते. यात पाण्याचा वापर पण टाळा बरंका- अनेक गावांना रोज पाणी मिळत नाही. मग आपण एका दिवशी केवळ मजेसाठी पाण्याचा एवढा अपत्यय करायचा का? तुम्हीच सांगा. तसेच होळी करतांना झाडांच्या पडलेल्या, वाळलेल्या फांद्या, पालापाचोळा वापरूया. मुद्दाम वृक्षतोड करू नये.
३. थोड्या वेगळ्या प्रकारे पण तुम्हाला होळी साजरी करता येईल. बघा हं.. निसर्गात तुम्हाला अनेक प्रकारचे पक्षी दिसतात त्यांची रंगसंगती किती सुंदर असते. त्यांची थोडी माहिती करून घ्या. त्यांचे छानछान फोटो मिळावा. त्यासाठी तुमच्या मित्रमंडळीबरोबर आपला परिसर बघायला जा. तुम्हाला एक गंमत माहिती आहे का या काही पक्ष्यांची नावे पण त्यांच्या रंगावरून पडलेली आहेत उदा. हळद्या : पिवळ्या रंगाचा पक्षी, तांबट: या पक्ष्याचे डोके लाल रंगाचा असते म्हणून तो तांबट असे अनेक आहेत, ते शोधून काढा. मला लिहून पाठवा हा तुमचा प्रकल्प. अश्याच छटा तुम्हाला पानांच्या एका हिऱ्या रंगात पण दिसतील. आता

(पान क्र. २२ पहा...)

नवीन मसाला डबा!

• श्वेता लोटलीकर, लगझरिया संघ, पुणे

मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या मासिक वाटपात मध्यंतरी स्टीलचा मसाला डबा वितरीत झाला होता.

प्रत्यक्ष वाटप होताच तो डबा हातात पडला आणि माझा जीव मसाल्याच्या डब्यात! काही क्षणांतच वर्षानुवर्ष त्याच त्या जुन्या मिसळणाच्या डब्यात कोंडलेले, छोट्या-छोट्या वाट्यांमध्ये बसून अक्षरशः कंटाळलेले मसाले प्रशस्त, झाकणदार डब्यांत अगदी राजेशाही थाटात स्थलांतरित झाले. छोट्या छोट्या पारदर्शक झाकणांतून डोकावणारे हे मसाले आमचंही नशीब फळफळलं! अशा आविर्भावात

नव्याच तेजाने खुललेले वाटत होते. फ्रिजच्या कोपऱ्यात 'आम्ही आहोत, पण कुणाला दिसत नाही' अशा अवस्थेत पडून असलेल्या काही मसाल्यांनाही अखेर हक्काचं घर मिळालं.

आणि या सगळ्या नाट्याला खरी रंगत आली ती या डब्यातल्या दोन छोट्या चमच्यांमुळे!

कोणाचीही चमचेगिरी न करता, सगळ्यांमध्ये समान प्रमाणात फिरण्याचा त्यांनी आधीच शपथविधी केला असावा, असं त्यांना पाहून वाटलं.

एकंदरीतच हा मसाला डबा मला तरी फारच भावला. या डब्यांत काय भरू आणि काय नको, असं झालं मला!! जे जे सापडेल ते ते भरत गेले आणि बघता बघता मसाल्यांच्या इंद्रधनुषी छटांनी भरलेला हा डबा केवळ स्वयंपाकघरालाच नव्हे, तर माझ्या मनालाही उजळवून गेला.

आता या नवीन मसाल्याच्या डब्यातील मसाले पाहून माझा स्वयंपाक करण्याचा उत्साह अक्षरशः दुपटीने वाढलाय ..त्यामुळे आता या सगळ्या मसाल्यांचा वापर करून काहीतरी नवीन, चमचमीत पदार्थ तयार करून हा डबा घरी आल्याचा आनंद घरातल्या सगळ्यांबरोबर मनापासून वाटून घ्यायचा माझा मानस आहे. ♦

संपादकीय आवडलं

• उदय साठये, माहीम, मुंबई

जानेवारीच्या ग्राहक मासिकातील सर्वव्यापी संक्रमण हे वसुंधरा देवधर यांनी लिहिलेलं संपादकीय वाचलं. त्यांनी हा विषय अतिशय योग्य प्रकारे व योग्य वेळ साधून मांडला

आहे. आपली जीवनशैली ज्या पध्दतीने आणि दिशेने चालली आहे ते बघता या लिखाणावर वेळीच विचार करून सर्वांनीच संक्रमणाचे रूपांतर अतिक्रमणात होणार नाही हे पाहणं जरूरीच आहे.

असे दर्जेदार विचार मांडल्याबद्दल लेखिकेचे अभिनंदन आणि आभार.

मी दर महिन्याला सातत्याने ग्राहक हा अंक आवर्जून वाचत असतो. ♦

नवीन संघ व सभासदांचे स्वागत आहे.

मुंबई	ओम साईश्रवण ग्राहक संघ	४१७६८BO	सभासद १२
मुंबई	हेरंब ग्राहक संघ	४१७६८KL	सभासद १०
ठाणे	मेफ्लॉवर ग्राहक संघ	१५६९५TN	सभासद ११
ठाणे	सृष्टी ग्राहक संघ	१५६९३TN	सभासद १२
ठाणे	सत्यजीत ग्राहक संघ	१५६९४TN	सभासद १३
वसई	सुनाथ ग्राहक संघ	१८२८०VV	सभासद ७
रायगड	साठे स्कीम ग्राहक संघ	१७७१३RG	सभासद ७

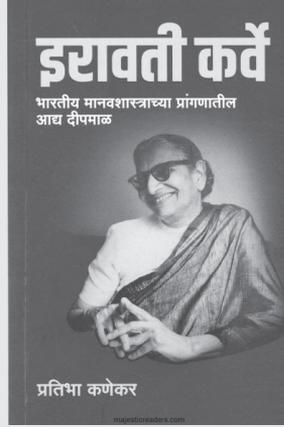

वाचू आनंदे

इरावती कर्वे, भारतीय मानवशास्त्राच्या
प्रांगणातील आद्य दीपमाळ

लेखिका : प्रतिभा कणेकर

प्रकाशक : इंडसोर्सबुकस, नवी मुंबई
छापिल किंमत : ₹ ४५०/-
वाटपातील किंमत : ₹ ३००/-

डॉ. इरावती कर्वे या महर्षी धोंडो केशव कर्वे यांच्या स्नुषा आणि दिनकर कर्वे यांच्या पत्नी. परंतु त्यांना स्वतःला त्यांची अशी ओळख मान्य नव्हती तर त्यांना स्वतःची वेगळी ओळख निर्माण करायची होती आणि त्यांनी त्या काळात स्वकर्तृत्वावर ती मिळविली.

डॉ. इरावती कर्वे या थोर मानवशास्त्रज्ञ होत्या. त्यांनी शरीर (Physical) आणि सांस्कृतिक (Cultural) मानवशास्त्र तसेच समाजशास्त्र या विषयातील अभ्यासक विद्यार्थ्यांची एक पिढी घडवली. भारतीयांच्या कुटुंबरचनेतील व जाती-जमातीतील विविधतेविषयी त्यांनी खूप संशोधन केले, त्यावरचे त्यांचे ग्रंथ आजही अभ्यासले जातात.

पुस्तकाची लेखनशैली साधी-सोपी आणि सुटसुटीत आहे. त्यामुळे पुस्तक कुठेच कंटाळवाणे होत नाही. इरावतीबाईंचे विविध विषयांवरचे संशोधन, त्यासाठी त्यांनी घेतलेली अपार मेहनत, त्यांची अलौकिक बुद्धिमत्ता, दूरदृष्टी अशा अनेक पैलूंचा परिचय होत जातो. पुस्तकामध्ये दिलेल्या अनेक फोटोंमुळे त्यावेळच्या लोकांचे पेहराव, तरुणपणातल्या इरावतीबाई, त्यांना मिळालेले मानाचे पुरस्कार याविषयी माहितीही मिळते आणि त्यामुळे पुस्तक वाचण्याची उत्सुकता निर्माण होते.

हे पुस्तक एकूणच वाचनीय व संग्राह्य आहे.

– मेधा रानडे

फेब्रुवारी २०२६

राष्ट्रीय ग्राहक दिन

२४ डिसेंबरला भारत मंडपम, दिल्ली येथे राष्ट्रीय ग्राहक दिनानिमित्त केंद्रीय ग्राहक व्यवहार मंत्रालयाने दिवसभराचा एक कार्यक्रम आयोजित केला होता. कार्यक्रमाचे उद्घाटन ग्राहक व्यवहार मंत्री श्री. प्रल्हाद जोशी यांच्या हस्ते झाले.

दुपारच्या एका सत्राचे सूत्रसंचालन अॅड. शिरीष देशपांडे यांनी केले. 'E jagriti - Transforming Consumer Grievance Redressal.' या सत्रात इ- जागृतीतर्फे सध्याची तक्रार निवारण व्यवस्था सत्वर आणि सुलभ कशी करता येईल, यावर देशपांडे यांनी दोन राज्य आयोगांचे अध्यक्ष, राष्ट्रीय आयोगाचे सदस्य, ग्राहक व्यवहार मंत्रालयाचे अतिरिक्त सचिव, नॅशनल इन्फॉर्मेटिक सेंटरचे संचालक, ग्राहक संस्था प्रतिनिधी इत्यादींना बोलते केले.

दुसऱ्या एका सत्रात महाराष्ट्र राज्य आयोगाचे अध्यक्ष न्या. सुरेंद्र तावडे यांनी मुंबई ग्राहक पंचायतीने महाराममध्ये सुरू केलेल्या सलोखा मंचाचा गौरवपूर्ण उल्लेख केला. त्याची नोंद अनेक मान्यवरांनी घेतली.

याप्रसंगी सुधारीत 'UNGCP, २०१५ दशकपूर्ती' निमित्त आपण प्रसिध्द केलेली विशेष पुस्तिका ग्राहक व्यवहार मंत्रालयाच्या सचिव निधी खरे यांच्या हस्ते वितरित करण्यात आली. राष्ट्रीय ग्राहक दिनाच्या या कार्यक्रमास डॉ. अर्चना सबनीस याही उपस्थित होत्या.

बोईसर येथील पंचायत पेठ स्थगित

बोईसर येथे फेब्रुवारी २०२६ मध्ये प्रथमच होणारी मुंबई ग्राहक पंचायत पेठ काही अपरिहार्य कारणामुळे स्थगित करण्यात आली आहे. कृपया सर्वांनी याची नोंद घ्यावी.

विभाग वृत्त

ग्राहक तितुका मेळावा

अभिनेते संदीप कुलकर्णी यांची रंगतदार मुलाखत

• सविता दोंदे, कार्याध्यक्ष, अंधेरी-जोगेश्वरी विभाग

अंधेरी-जोगेश्वरी विभागाचा ३९ वा वार्षिक मेळावा रविवार, ११ जानेवारी रोजी सायं. ५ ते ८ या वेळेत संपन्न झाला.

सर्वप्रथम वर्षभरात देवाज्ञा झालेल्या कार्यकर्त्यांना श्रध्दांजली वाहण्यात आली.

विनीत मराठे ह्यांच्या सुरेल आवाजातील ईशस्तवनाने आणि दीपप्रज्वलनाने कार्यक्रमाची सुरुवात झाली. २०२५-२६ वर्षाचा कार्यकारी अहवाल विभागाच्या कार्यवाह बीना पाटील यांनी सादर केला.

याप्रसंगी गेली अनेक वर्षे सातत्याने विभागीय उपक्रमात भाग घेऊन सहकार्य करणाऱ्या काही ज्येष्ठ कार्यकर्त्यांचा आपले कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे आणि प्रमुख पाहुणे संदीप कुलकर्णी यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला. विशेष उल्लेखनीय सत्कारमूर्ती म्हणजे ज्येष्ठ कार्यकर्त्या नीला म्हात्रे. भौगोलिक विभागाच्या स्थापनेपासून आजतागायत विभागीय उपक्रमात सक्रिय सहभाग घेणाऱ्या नीलाताई आम्हा सर्व कार्यकर्त्यांच्या प्रेरणास्थान आहेत.

मुंबई ग्राहक पंचायतीचे कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे यांचे भाषण म्हणजे पर्वणीच असते. नेहमीप्रमाणे शिरीष देशपांडे यांनी ग्राहकांच्या जिव्हाळ्याच्या प्रश्नांवर बोट ठेवले. घर घेताना सामान्य माणूस बिल्डरकडून कसा नाडला जातो याचे दाखले त्यांनी दिले. कार बनवणारा कार

व्यासपीठावरील मान्यवर: अभिनेते संदीप कुलकर्णी, निवेदिका रश्मी आमडेकर, कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे, कार्योपाध्यक्ष अनुराधा देशपांडे, कार्याध्यक्ष सविता दोंदे - अंधेरी-जोगेश्वरी विभाग

संपूर्ण बनवून झाल्यावर ग्राहकाला विकतो. प्रत्येक टप्प्यावर ग्राहकाकडून पैसे घेत नाही. मात्र बिल्डर प्रत्येक टप्प्यावर ग्राहकांकडून पैसे घेतो आणि ते सुध्दा ग्राहक बँकेतून कर्ज काढून देतो. आणि ते घरसुध्दा वेळेवर मिळेलच याची शाश्वती नसते. तसेच त्यांनी सर्वसामान्य माणसाशी बँक कशी दुटप्पी वागते त्याचेही उदाहरण दिले. सामान्य माणूस जेव्हा बँकेत पैसे ठेवतो तेव्हा त्याच्या सुरक्षेबाबत बँक कसलीही गॅरंटी देत नाही. मात्र हाच ग्राहक जेव्हा बँकेतून कर्ज घ्यायला जातो तेव्हा बँक तारण मागते, गॅरंटी मागते. त्याचप्रमाणे बँकेतील सर्व ठेवींचा विमा उतरवलेला असतो. त्याचा प्रिमियम संपूर्ण ठेवींच्या रकमेवर भरायचा असतो. मात्र जर बँक बुडली तर केवळ पाच लाखच मिळतात. सर्व जमा रकम मिळत नाही. हा विरोधाभास देखील त्यांनी उलगडून सांगितला.

कार्याध्यक्षांची ओळख मंगला गाडगीळ यांनी करून दिली.

त्यानंतर मराठी व हिंदी चित्रपट सृष्टीतील नामवंत अभिनेते संदीप कुलकर्णी यांची सुप्रसिध्द निवेदिका रश्मी आमडेकर ह्यांनी अतिशय रंगतदार अशी घेतलेली मुलाखत अपेक्षेनुसार खूपच रंगली. यात संदीपजींचा अभिनेता म्हणून झालेला प्रवास, त्याचबरोबर 'बडे आम' या पॉडकास्टद्वारे सामान्य माणसाने केलेले असामान्य काम जनतेसमोर आणणे याविषयी रश्मीने त्यांना बोलते केले. प्रमुख पाहुणे संदीप कुलकर्णी आणि रश्मी आमडेकर यांची ओळख बीना पाटील यांनी करून दिली.

कार्यक्रमाच्या अध्यक्षा, अनुराधा देशपांडे यांनी अंधेरी-जोगेश्वरी विभागातील ग्राहक संघ काही कारणास्तव बंद होत असल्याबद्दल खंत व्यक्त केली. आणि यावर एकल ग्राहकाला ऑनलाईन सामान मागवता येईल अशी योजना ग्राहक पंचायतीने आखली असल्याचे सांगून त्याची माहिती दिली.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन सुवर्णा चंदावरकर यांनी अतिशय नेटकेपणाने केले.

कार्यक्रमाचे फोटो आणि व्हिडिओ शूटिंगची बाजू मनोज पाध्ये यांनी अतिशय समर्थपणे सांभाळली.

विभागाच्या कार्याध्यक्ष, सविता दोंदे यानी सर्वांचे आभार मानले आणि राष्ट्रगीताने कार्यक्रमाची सांगता झाली.

संस्थेच्या कामासाठीही AI उपयुक्त

• स्मिता पोतनीस, कार्यवाह, कांदिवली विभाग

कांदिवली विभागाचा मेळावा ११ जानेवारी रोजी २०० पेक्षा अधिक सदस्यांच्या उपस्थितीने उत्तमरीतीने पार पडला. मेळावा पर्यावरणपूरक होण्यासाठी केलेल्या प्रयत्नात प्लास्टिकचा वापर टाळून सर्व उपस्थितांना स्टीलच्या डब्यातून खाऊ दिला गेला.

मेळाव्यासाठी अध्यक्ष म्हणून डॉ. बाळ फोंडके आणि प्रमुख वक्त्या म्हणून अनुराधाताई गोरे यांना निमंत्रित करण्यात आलं होतं. परंतु अनुराधाताई गोरे यांच्या प्रकृती अस्वस्थ्यामुळे त्या येऊ शकल्या नाहीत. त्यांनी त्यांच्या भाषणाचा सारांश पाठवला होता. स्मिता पोतनीस यांनी तो वाचून दाखवला. शुभदा चौकर यांनी आयत्यावेळी मेळाव्याला विशेष अतिथी म्हणून उपस्थिती लावली.

मेळाव्याची सुरुवात दीपप्रज्वलन आणि स्वागतगीताने झाली. स्वागतगीत स्वाती परब आणि त्यांच्या सख्या यांनी सादर केलं. त्यानंतर कांदिवली विभागाचे कार्याध्यक्ष विजय वगळ यांनी कार्यक्रमाची प्रस्तावना केली. आणि कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. बाळ फोंडके यांचं स्वागत केलं. तर कार्यवाह स्मिता पोतनीस यांनी वार्षिक अहवाल सादर केला.

शुभदा चौकर यांनी त्यांच्या भाषणात सांगितलं, 'ग्राहक पंचायतीत सामान वाटप हे साधन आहे आपण सगळ्यांनी एकत्र येण्याचं. माणसं जोडण्याचं. आणि अशाच माणसांच्या साखळीने मजबूतीकरण होण्यासाठी सभासद जोडण्याचं काम प्रत्येक सदस्याचं आहे. आपली सदस्य संख्या, संघ संख्या वाढवण्यासाठी प्रत्येकाने हातभार लावावा. आपलं हित जपण्यासाठी आपलं संघटन आपण विस्तृत केलं पाहिजे.'

कांदिवली विभाग २०२६ च्या वार्षिक मेळाव्यासाठी सदस्यांच्या स्वागतासाठी सज्ज

मेळाव्याचे अध्यक्ष डॉ. बाळ फोंडके भाषण करताना सोबत विजय वगळ, स्मिता पोतनीस, शुभदा चौकर

त्यानंतर डॉ. बाळ फोंडके यांचं भाषण झाले. त्यांना विषय दिला होता - 'AI चा उपयोग संघवादीसाठीही होऊ शकतो का?' त्याबाबत बोलताना ते म्हणाले, 'AI चा उपयोग विविध गोष्टीत अपरिहार्य होतो आहे. पण, ते करताना AI ला अचूक माहिती द्यायला लागते. त्यासाठी आपल्यालाही नीट माहिती असायला हवी. तरच आपल्या प्रश्नाचं उत्तर AI देऊ शकतो. AI चा उपयोग करताना पर्यावरणाबद्दलही विचार गरजेचा आहे. कारण, AI चा उपयोग करताना तो खूप अधिक वीज खातो. AIच्या वाढत्या उपयोगासाठी लागणारी वीज ही अपारंपरिक पध्दतीने निर्माण करायला लागणार आहे.' आपण आपल्या कामासाठी AI चा वापर कसा करावा हेही त्यांनी सांगितलं. संघवाढ आणि सदस्यवाढ करताना आपल्याकडे आत्ता असलेले सदस्य कोणत्या प्रकारचे आहेत, त्यांच्या गरजा, अपेक्षा यांचा आढावा घेता येईल.

यावर्षी ग्राहक पंचायतीने घेतलेल्या वक्तृत्व स्पर्धेत कांदिवली विभागातील 'सई आशिष वैद्य' या मुलीला प्रथम पारितोषिक मिळालं. तिचं डॉ. बाळ फोंडके यांच्या हस्ते त्यांनी लिहिलेलं पुस्तक देऊन कौतुक करण्यात आलं. त्यावेळी तिने स्पर्धेत तिने केलेलं भाषण करून सगळ्यांची मनं जिंकली. ऋता कोचरेकर यांचं चांगल्या कामासाठी विभागीय कार्यकारिणीने कौतुक केलं.

त्यानंतर मनोरंजनासाठी आर्य चाणक्य नगर ज्येष्ठ नागरिक संघातील गायकांनी 'स्वरगंधार सुधीर फडके यांची गाणी' सादर करून बहार आणली.

कार्यक्रमाच्या सूत्रसंचालनाची जबाबदारी ऋता कोचरेकर यांनी अतिशय चांगल्यारीतीने पार पाडली. नीना पाटील यांनी सगळ्यांचे आभार मानले.

पुनर्विकास विषयक शंकासमाधान

• चित्रा जोशी, कार्यवाह

मालाड विभागाचा वार्षिक मेळावा ११ जानेवारी रोजी संपन्न झाला. कार्यक्रमाची सुरुवात प्रमुख पाहुणे अॅड. डॉ. उदय वारुंजीकर, अध्यक्ष प्रभाकर गवाणे, मध्यवर्ती कार्यकारणी कार्योपाध्यक्ष आणि संघसंवर्धन प्रमुख आणि चित्रा जोशी, कार्यवाह मालाड विभाग यांच्या हस्ते दीप प्रज्वलन करून झाली. कु. चिन्मयी ठाकुरदेसाई हिच्या सुमधुर गीताने सर्वांचे स्वागत केले. नंतर पाहुण्यांचा आणि अध्यक्षांचा सत्कार फळांची परडी आणि सुपारीच्या विरीपासुन तयार करण्यात आलेल्या चौकोनी बशा देऊन करण्यात आला. कार्यवाह चित्रा जोशी यांनी प्रास्ताविक भाषणात मुंबई ग्राहक पंचायत या संस्थेच्या कार्यात कार्यकर्ता म्हणून सहभागी होण्याचे आवाहन केले आणि वर्षभराच्या उपक्रमांचे अहवाल वाचन केले. प्रमुख पाहुण्यांची ओळख शिल्पा ठाकुरदेसाई यांनी करून दिली आणि अध्यक्षांची ओळख अनिता धोंगडे यांनी करून दिली.

अॅड. डॉ. उदय वारुंजीकर यांच्यासह मालाड येथील कार्यकर्ते

अॅड. डॉ. उदय वारुंजीकर यांनी इमारत पुनर्विकास याविषयी महत्त्वाची माहिती दिली. पुनर्विकासक निवडताना संभाव्य धोके आणि कोणत्या गोष्टी तपासाव्यात हे सांगितले. तसेच शेवटी सभासदांच्या शंकाचे समाधान केले.

गवाणे सरांनी मालाड विभागात संघवाढ करायला खूप वाव आहे; नवीन वर्षात प्रत्येक सभासदांनी एक तरी सभासद संघात जोडण्याचा संकल्प करावा, असे सांगितले.

२० डिसेंबर रोजी आंतर भौगोलिक वक्तृत्व स्पर्धा घेण्यात आली होती. त्यात मालाड विभागातून तीन जणांनी भाग घेतला होता. त्यातील चिन्मयी ठाकुरदेसाई हिला दुसरे पारितोषिक मिळाले आणि हितिका गांधी ही वयाने लहान होती त्यामुळे स्पर्धक म्हणून भाग घेता आला नाही पण तिचे भाषण उत्कृष्ट झाले होते म्हणून तिचे कौतुक करण्यात आले. त्यांची दोघींची भाषणे झाली आणि त्यांचा

विभागातर्फे पाहुण्यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला.

नंतर अलका परळकर यांचा 'मी मराठी' हा मनोरंजनाचा कार्यक्रम फार छान झाला. मराठी भाषेतील म्हणी बोली भाषेच्या गमतीजमती, वाक्प्रचार, साहित्य आणि मध्ये मध्ये ओव्या, अभंग, लोकगीत, नाट्यसंगीत, भावगीत असा रंगतदार कार्यक्रम चौघींनी उत्कृष्ट सादर केला.

तृप्ती करंदीकर यांनी कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन केले. सर्वांचे आभार स्वाती नातु यांनी मानले. अल्पोपहार आणि चहा देऊन कार्यक्रमाची सांगता झाली. ♦

सांताक्रूझमध्ये 'जागो ग्राहक जागो'

• वृषाली ठवाळ

मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या सांताक्रूझ विभागातर्फे राष्ट्रीय ग्राहक दिनानिमित्त २४ डिसेंबर रोजी बृहन्मुंबई महानगर पालिकेच्या एच वेस्ट वॉर्ड ऑफिसच्या आवारात 'जागो ग्राहक जागो' अभियानांतर्गत स्टॉल उभारून ग्राहकांचे प्रबोधन करण्यात आले.

'जागो ग्राहक जागो'च्या स्टॉलचे उद्घाटन एच वेस्ट बोर्डचे वॉर्ड ऑफिसर, सहाय्यक आयुक्त श्री. दिनेश पल्लेवाड ह्यांच्या हस्ते करण्यात आले. कार्यवाह वृषाली ठवाळ यांनी साहाय्यक आयुक्तांना मुंबई ग्राहक पंचायतीची आणि मुंबई ग्राहक पंचायतीतर्फे राबविण्यात येणाऱ्या उपक्रमांची सविस्तर माहिती दिली. साहाय्यक आयुक्तांना तक्रार कुठे, कशी, कधी करावी ही पुस्तिका आणि कापडी पिशवी भेट देण्यात आली.

साहाय्यक आयुक्त श्री. पल्लेवाड यांनी मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या कामाची आणि उपक्रमांची प्रशंसा केली. तसेच 'जागो ग्राहक जागो' हे अभियान त्यांच्या ऑफिसमध्ये राबविल्याबद्दल सांताक्रूझ विभागाचे कौतुक केले.

अनेक जणांनी महारेरा, सायबर सिक्युरिटी, अन्न व दुधातली भेसळ अशा अनेक विषयांवर प्रश्न विचारून माहिती समजाऊन घेतली, तक्रार मार्गदर्शन पुस्तिका व सापशिडी (बाल ग्राहकांनी) विकत घेतली. वितरणाबद्दल सुध्दा माहिती जाणून घेतली व सभासद बनण्याची इच्छा प्रकट केली.

हे अभियान यशस्वी करण्यासाठी कार्यवाह वृषाली ठवाळ, कार्याध्यक्ष विद्या पेडणेकर, खजिनदार शुभदा बाईंग, सभासद विवेक ठवाळ यांनी विशेष मेहनत घेतली. ♦

दहिसरमध्ये सभासद-संवाद

- रुपाली कदम, कार्यवाह, दहिसर विभाग

मुंबई ग्राहक पंचायत दहिसर विभागाने २४ डिसेंबर रोजी राष्ट्रीय ग्राहक दिनाचे औचित्य साधत अंबर टॉवर येथे संघप्रमुख आणि सभासद यांच्याशी संवाद साधण्याचा कार्यक्रम आयोजित केला होता. या निमित्ताने सभासदांचे प्रश्न, तक्रारी किंवा सूचना समजून घेण्याचा प्रयत्न केला.

विभागाच्या अध्यक्षा डॉ. सीमा सोनटके यांनी, मुंबई ग्राहक पंचायत, संघटना म्हणून किती महत्त्वाची आहे, याबद्दल काही उदाहरणे देऊन, आपण सगळ्यांनी या संस्थेपर्यंत लोकांना आणले पाहिजे असे आवाहन केले.

उपस्थित सभासदांनी विचारलेल्या प्रश्नांपैकी काही प्रश्न इन्शुरन्स कंपनी संदर्भात होते तसेच मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या ग्राहक पेठेत वस्तू सदोष मिळाल्याबाबत होते. मुंबई ग्राहक पंचायतीमुळे किंवा त्यांच्या तक्रार मार्गदर्शन पुस्तकामुळे कसा उपयोग हे काही सभासदांनी सांगितले.

कार्याध्यक्ष शेखर कांबळी यांनी विभागात होणाऱ्या उपक्रमांची माहिती दिली. कार्यवाह रुपाली कदम यांनी मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या “जागो ग्राहक जागो” शिर्षक असलेला ग्राहक जागृती कार्यक्रम सह्याद्री वाहिनीवर दाखवण्यात आला, यामध्ये वेगवेगळे विषय हाताळलेले आहेत. ते पुन्हा बघण्याचे आवाहन केले. युट्यूब पॉडकास्ट्सची माहिती दिली, यातले सगळे विषय ग्राहक म्हणून आपल्याला खूप उपयोगाचे ठरतील. ♦

या महिन्यात तुमची आर्थिक उद्दिष्टे ठरवा

- अभय दातार

आर्थिक उद्दिष्ट हे अल्पकालीन, मध्यमकालीन किंवा दीर्घकालीन असू शकते. मध्यम कालीन उद्दिष्ट म्हणजे आपल्या मुलांचे उच्च शिक्षण, कार घेणे अशा प्रकारचे असू शकते; तर दीर्घकालीन उद्दिष्ट म्हणजे लग्न, गृह खरेदी, चिंतामुक्त निवृत्त जीवन, यासाठी आवश्यक ती तरतूद करणे होय. मध्यम आणि दीर्घकालीन उद्दिष्टे या क्षेत्रातील सल्लागाराशी चर्चा करून ठरवता येतात. अल्पकालीन उद्दिष्टांसाठी तसे म्हटले तर कोणा तज्ज्ञाची गरज नाही. २०२६ या वर्षात आपल्याला काय करायचे आहे ते आपण आपल्या कुटुंबीयांसोबत बसून हे ठरवू शकतो. एखादे देशांतर्गत पर्यटन किंवा परदेश सहल, नवा लॅपटॉप किंवा मुलांसाठी टॅबलेट, बाजारात येऊ घातलेला एखादा सेन्सेशनल आयफोन, इतर काही घरगुती वस्तू किंवा असेच काही आणि अगदी करबचत योजनासुद्धा अल्पकालीन उद्दिष्टांमध्ये येतात.

तसे बघायला गेले तर या सगळ्या गोष्टींसाठी अल्पकालीन कर्जे उपलब्ध आहेत; परंतु बचतीचे काही मार्ग चोखाळून बघायला हरकत नाही. रिकरिंग खाते हा एक चांगला आणि शिस्तबद्ध पर्याय आहे. किमान ६ महिन्यांपासून पुढे ३ महिन्यांच्या पटीतील कालावधीसाठी हे खाते उघडता येते. अमुक एका महिन्यात आपल्याला किती रक्कम हवी आहे त्यानुसार कालावधी आणि रक्कम ठरवून असे खाते चालू करावे. निर्धारित रक्कम तर मिळेलच, पण वर काही व्याजही मिळेल. एखाद्या

विमा पॉलिसीचा भरभक्कम हप्त्या भरायचा असेल, तर जरी मासिक, त्रैमासिक, अर्धवार्षिक असे पर्याय असले, तरी वार्षिक हप्त्याची एकूण रक्कम कमी असते; त्यामुळे ही रक्कम जेव्हा देय असेल, त्यानुसार एखादे रिकरिंग खाते उघडावे. उदाहरणार्थ, समजा तुम्हाला मार्च, २०२७ मध्ये विम्याचा रु. ६०,००० चा हप्त्या भरायचा आहे, तर तुम्ही १२ महिन्यांसाठी एक रिकरिंग खाते उघडा आणि त्यात दर महिन्याला रु. ५,००० टाका. मुदतीअंती तुम्हाला रु. ६०,००० आणि वर काही व्याज मिळेल. याचा उपयोग तुम्ही हा विमा हप्त्या भरण्यासाठी करू शकता.

बऱ्याचदा करदाते कर वाचवण्यासाठी करायची गुंतवणूक अगदी आयत्यावेळी करतात. त्यांची अशा वेळी खूप धावपळ होते. अशा करदात्यांनी आपल्या कर सल्लागाराशी बोलून करबचतीचे विविध पर्याय समजून घ्यावेत आणि आधीपासूनच थोडी थोडी रक्कम गुंतवायला सुरुवात करावी. भविष्य निर्वाह निधी, भांडवली बाजाराशी संलग्न असलेल्या म्युच्युअल फंडांच्या कर बचत योजना, राष्ट्रीय पेन्शन योजना, राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्रे, असे कर बचतीचे काही पर्याय छोट्या छोट्या गुंतवणुकीसाठी उपयोगी आहेत. याशिवाय, गरजू संस्थांना दिलेली देणगी ५० टक्क्यांपर्यंत करबचतीसाठी पात्र आहे. तिचाही जरूर विचार करा, म्हणजे स्वार्थ आणि परमार्थ, दोन्ही साधले जाईल.

धावपळ नको, ताणतणाव नकोत, पटतंय ना? मग तुमचा हा आर्थिक प्रवास २०२६ पासून नक्की चालू करा आणि तो पुढेही चालू ठेवा. ♦

वर्षारंभी चेंबूर पेट दणदणीत!

• जान्हवी नाडकर्णी

दरवर्षी श्रावणात होणारी चेंबूर येथील पेट लांबली खरी पण ३ ते ७ जानेवारी २०२६ या दरम्यान नवीन वर्षात पहिली पेट मोठ्या उत्साहात चेंबूरमध्ये संपन्न झाली. चेंबूर येथील प्रसिध्द न्यूरॉलॉजिस्ट डॉ. रमेश पाटणकर यांनी पेटेचे उद्घाटन केले. या वेळी पेट कमिटी अध्यक्षा अनुराधा देशपांडे, अनघा आचरेकर, अलका मोकाशी, तसेच चेंबूर-कुर्ला-घाटकोपर कमिटी अध्यक्षा अलका दडपे, कार्यवाह अनिल ठोसर, ज्येष्ठ कार्यकर्ते मोहन सहस्रबुध्दे, अनेक कार्यकर्ते मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. पेटेत एकूण ४३ स्टॉल होते.

पेटेला ग्राहकांनी खुप छान प्रतिसाद देत आपले अभिप्राय नोंदवले. पेटेत नेहमीच आकर्षण असणारा आपला मुंबई ग्राहक पंचायतीचा वितरण स्टॉल होता. तसेच शिक्षण विभागाने जागो ग्राहक स्टॉलवर नवीन उपक्रम, बक्षिसे कोडी असे अनेक गोष्टींनी लोकांचे प्रबोधन करत लक्ष वेधले.

या पेटेच्या निमित्ताने संस्थेचे उद्दिष्ट म्हणजे नवीन जुने कार्यकर्ते एकत्र येणे, मिळून काम करणे, भेटीगाठी हे सर्व साध्य होते, पेट यशस्वी होण्यामागे कार्यकर्त्यांनी खूप मेहनत घेतली.

चेंबूर-कुर्ला-घाटकोपर विभाग कार्यकर्ते...

ज्येष्ठ कार्यकर्ते कमळाकर पेंडसे यांनी ही पेटेला आवर्जून भेट देत कार्यकर्त्यांचे कौतुक केले. अनेक मान्यवरांनी आपले अभिप्राय नोंदवले. स्टॉलधारकांचेही कौतुक आहे की त्यांनी इतक्या छान आणि दर्जेदार गोष्टी उपलब्ध करून विक्री करत ग्राहकांना आनंद देण्याचे काम केले. पेटेत एकूण रु. ७५,२९,७८५/- उलाढाल झाली. अनेक कार्यकर्त्यांच्या योगदानाने पेट उत्साहात पार पडली.

अनोरखे उपक्रम राबवत पुणे पेट दिमाखात संपन्न!

• कल्पिता रानडे, कार्यवाह, पुणे वितरण

दिवाळी झाल्यावर पुणेकर सभासदांना आणि कार्यकर्त्यांना वेध लागतात ते पंचायत पेटेचे! खरं तर दिवाळी झाल्यानंतर खरेदीचा माहोल थोडा कमी होतो. पण आपल्या पंचायत पेटेची तिच्या गुणवैशिष्ट्यांमुळे आपले सभासद आणि त्या व्यतिरिक्तही अनेक मंडळी आतुरतेने वाट पाहत असतात. ८ ते १२ जानेवारी या कालावधीत हर्षल हॉल येथे आयोजित केलेल्या ग्राहक पंचायत पेटेत ६४ स्टॉल होते आणि एकूण उलाढाल रु. १ कोटी ८७ लाख झाली. वैविध्यपूर्ण उत्पादने, बाजारपेटेतील उचित व्यापारी प्रथेचा आग्रह धरत होणारा व्यवहार आणि स्वयंसेवी उत्साही कार्यकर्त्यांची मोठी फौज या बळावर या पंचायत पेटेने विक्रमी

उलाढाल केली. पंचायत पेटेची मांडणी करण्यासाठी पेट समितीचे कार्यकर्ते उपस्थित होते. तसेच ग्राहक पंचायत पेटेचे संपूर्ण पेट कालावधीचे नियोजन पुणे वितरण केंद्र समितीने उत्साहाने केले. ग्राहक पंचायत पेटेसाठी पुणे वितरण समिती तसेच वितरणाच्या कार्यकर्त्यांनी एकदिलाने सगळ्या कामात मदत केली. पेट समन्वयक म्हणून दिप्ती जोशी यांनी अतिशय उत्तम आणि हसतमुखाने समन्वय साधला. पेटेच्या निमित्ताने नवीन कार्यकर्ते जोडले जाणे, तसेच जुने कार्यकर्ते एकत्र येऊन तयारी करणे हा सगळा एकूणच आनंद सोहळा ठरला.

(पान क्र. २० पहा...

पुण्यात चैतन्यमयी 'जागो ग्राहक दालन'

• श्रेया सहस्रबुध्दे, सदस्य, पुणे वितरण

ग्राहक पंचायत पेठ ८ ते १२ जानेवारी या कालावधीत पुणे येथील हर्षल हॉल, कोथरूड येथे संपन्न झाली.

ग्राहकांचे आगमन होताच, प्रथम दिसत होता तो जागो ग्राहक जागोचा प्रशस्त, सुव्यवस्थित कक्ष! गतवर्षी प्रमाणेच शालेय विद्यार्थ्यांनी बाल कार्यकर्ता व्हावे व येणाऱ्या ग्राहकांचे प्रबोधन करावे, ह्या उद्देशातून या विद्यार्थ्यांसाठी नोव्हेंबर आणि डिसेंबरमध्ये प्रशिक्षण शिबिराचे आयोजन करण्यात आले होते. २५ मुलांनी या प्रशिक्षण शिबिरासाठी नावे नोंदवली. त्यांना प्रशिक्षित करण्यासाठी संस्थेच्या शिक्षण विभाग प्रमुख मंगला गाडगीळ, कार्यकर्त्या नेहा जोशी उपस्थित होत्या.

या शिबिरात एकूण ८ विषयांवर मुलांना माहिती दिली गेली. जसे, वेष्टण वाचन, दुधातील भेसळ, फसव्या जाहिराती, ग्राहकांचे हक्क, बोधचिन्हे, BIS care app इ. अशी माहिती मुलांना प्रथमच समजली होती, त्यांची नजर आता अधिकच चौकस झाली. त्यापाठोपाठ ग्राहकांसंबंधीत ताज्या बातम्या, जाहिराती अशा विषयांवर एका ऑनलाईन शिबिराचेही आयोजन करण्यात आले. प्रत्यक्ष पेठ समिप येताच या मुलांचे पेठ कालावधीसाठी वेळापत्रक बनवले गेले. बोधचिन्हे, ऑनलाईन बँकिंग, ऑनलाईन शॉपिंग, सायबर सिक्युरिटी, हेल्थी इटिंग, वेष्टणावरील माहिती, या विषयांचे सुस्पष्ट फलक या स्टॉलवर लावले होते. मुलांनी काढलेली चित्रे लावली होती. येणाऱ्या संक्रांत सणाचे औचित्य साधून अभिप्राय घेण्यासाठी मुलांनी स्वतः तयार केलेले छोटे-छोटे पतंग ठेवले होते! माहिती घेणे रंजक व्हावे म्हणून ग्राहकांसाठी २ क्विझ होती.

या पंचायत पेठेचे उद्घाटन खासदार डॉ. मेधा कुलकर्णी यांनी केल्यानंतर त्यांनी 'जागो ग्राहक जागो' या स्टॉलला भेट देऊन मुलांचे कौतुक केले. संपूर्ण पेठ कालावधीत ही मुले येणाऱ्या ग्राहकांना भरभरून माहिती सांगत होती. ग्राहकांचे प्रबोधन व जागृतीचे काम मुले अथकपणाने करत होती. प्रबोधनाचा यज्ञ अव्याहतपणे सुरुच होता.

चैतन्य, चिन्मय, हिमानी इ. मुलांनी "आम्ही पुढील वर्षी ही माहिती घ्यायला येणार" असे स्वतःहून सांगितले! यावरून मुलांसाठी हा सर्व अनुभव अतिशय वेगळा व आनंददायी होता असे लक्षात येते.

"खूप उपयुक्त माहिती मिळाली."

"लहान मुलांना सजग ग्राहक करण्यासाठी आपण प्रयत्न करित आहोत हे स्तुत्य आहे."

"ग्राहक जागरूक होण्यासाठी ही संस्था धडपड करत आहे."

"खरोखर बोधप्रद अनुभव."

असे अनंत अभिप्राय ग्राहकांकडून मिळाले. आठवण म्हणून काही प्रातिनिधिक व्हिडीओ घेण्यात आले. बाल ग्राहक कक्षाची जबाबदारी मुलांनी घेतली याचे औचित्य साधून अनेक बाल साहित्य पुरस्कार प्राप्त लेखक राजीव तांबे सर यांना पेठेला भेट देण्यासाठी निमंत्रित करण्यात आले होते. त्यांना बालसाहित्यासाठी साहित्य अकादमी पुरस्कार २०१६ मध्ये मिळाला आहे. सरांनी मुलांशी छान हसत खेळत गप्पा मारत मुले जे सांगत होती ते समजून घेतले, त्यामध्ये CRS मार्क मोबाईलवर असतो हे जेव्हा आमच्या छोट्या कार्यकर्त्या स्वरा रानडे आणि अस्मी जोशीने सांगितले तेव्हा त्यांना ही महत्त्वाची माहिती नव्यानेच कळली, असे म्हणत ह्या दोघींचे खूप कौतुक त्यांनी केले. तसेच संस्थेच्या अशा आणि इतरही काही पुढील उपक्रमात सक्रीय मदत करण्याची तयारी दर्शवली, त्यांना वितरण सभासदही व्हायचे आहे असे आवर्जून सांगितले.

शाळा, क्लास सर्व सांभाळून मुलांना अशा समाजोपयोगी उपक्रमाला पाठविल्याबद्दल आपणही पालकांना धन्यवाद दिले. पुणे वितरण समिती सदस्यांनी तसेच अनेक कार्यकर्त्यांनी मुलांबरोबर जागो कक्ष सांभाळला.

एकूणच 'जागो ग्राहक जागो' हा संदेश देण्यात संस्था उत्तरोत्तर यशस्वी वाटचाल करत आहे असे सुखावह चित्र सुस्पष्ट झाले. ♦

...पान क्र. १८ वरून)

पेठेतील वितरण स्टॉलची जबाबदारी कल्पिता रानडे यांनी घेतली होती. सभासद होण्यासाठी अनेक मंडळी इच्छुक असतात. त्यांना माहिती देणे आणि पेठेनंतर पाठपुरावा करणे याची जबाबदारी स्वाती ओक यांनी घेतली. स्वातीला मंजिरी चिपळूणकर यांनी छान साथ दिली. जागो ग्राहक या मुलांच्या स्टॉलचे सगळे व्यवस्थापन श्रेया सहस्रबुध्दे हिने पहिले. एकूण २४/२५ कार्यकर्त्यांनी सक्रीय सहभाग घेत पंचायत पेठ दिमाखात यशस्वी केली.

ग्राहक पंचायत पेठेच्या उद्घाटन राज्यसभेच्या खासदार डॉ. मेधा कुलकर्णी ह्यांच्या हस्ते करण्यात आले. त्यांनी FSSAI कसे आणि किती महत्त्वाचे आहे सांगितले, 'जागो ग्राहक'च्या कक्षात जाऊन उपस्थित मुलांशी संवाद साधला. त्यांचे आणि या सजग बाल ग्राहक तयार करणाऱ्या उपक्रमाचे त्यांनी कौतुक केले. तसेच MGP करत असलेल्या सगळ्या उपक्रमांना शुभेच्छा दिल्या.

संस्थेच्या कार्योपाध्यक्षा आणि पंचायत पेठ समिती प्रमुख अनुराधा देशपांडे यांनी पेठेला शुभेच्छा देत 'जागो ग्राहक स्टॉल'चे आणि शालेय विद्यार्थ्यांचे/बाल ग्राहकांचे कौतुक केले. गतवर्षीप्रमाणे पंचायत पेठेत 'जागो ग्राहक जागो' हा कक्ष शालेय विद्यार्थ्यांनी अतिशय उत्साहाने सांभाळला. येणाऱ्या ग्राहकांना जास्तीतजास्त माहिती कशी देता येईल हे लक्षात घेऊन तसेच त्यांचा वयोगट बघून त्यांची ऐकण्याची उत्सुकता बघून काही रंजक प्रश्नावली सोडवून घेण्यात आल्या, ग्राहकांचे मुलांबरोबर सेल्फी, फोटो काढण्यात आले. संक्रांत हा पतंग उडवून साजरा करण्याचा सण. याचे औचित्य साधत ग्राहकांचे अभिप्राय मुलांनी स्वतः करून आणलेल्या कागदाच्या पतंगांवर घेतले आणि अभिप्रायांची भिंत बघता बघता पाच दिवसांत पूर्ण भरून गेली. लोकांना या पतंगांवर अभिप्राय देण्याची कल्पना खूपच आवडली असे त्यांच्याशी आम्ही साधत

असलेल्या संवादातून लक्षात आले. अभिप्रायात मुलांचे सगळ्यांनीच कौतुक केले आहे. तसेच, असेच उपक्रम परत घ्यावे असेही अनेकांनी आवर्जून सांगितले. मुलांच्या सहभागामुळे त्यांचा मित्र परिवार, शाळेतील शिक्षक यांनीही अवर्जून पंचायत पेठेला भेट दिली. शाळेतील शिक्षक आलेले असताना त्यांना माहिती देण्यातील आनंद मुले लपवूच शकत नव्हती तसेच शिक्षकांच्या डोळ्यातील कौतुकही!!!

मुलांचा सहभाग आणि कार्यकर्त्या बरोबरचा संवाद हा आम्हालाही नवीन उत्साह आणि ऊर्जा देणारा ठरला हे नक्कीच!!!

वितरण स्टॉलची तसेच पेठेची उलाढाल उत्तम झाली. कोणताही सण, सुट्ट्या नसताना आणि पाचच दिवस असूनही ग्राहकांचा उदंड प्रतिसाद लाभला. विविध कल्पनांनी आणि कल्पकतेने पेठेतील वितरणाचा स्टॉल आणि जागो ग्राहकचा स्टॉल सजविण्यात आला होता. सेल्फी फोटो पॉईंट हा स्टॉल ग्राहक जागृती करणारा असावा याचा विचार करून त्यावर ग्राहक हक्क आणि संस्थेची मूलभूत कार्ये लिहिण्याचे ठरले. त्याचे काम कल्पिता रानडे यांनी अतिशय कल्पकतेने आणि नाविन्यपूर्ण पध्दतीने केले.

यावर्षी पुणे वितरणाने पंचायत पेठेच्या प्रचार प्रसारासाठी समाज माध्यमे, फेसबुक, इंस्टाग्राम रिल्स तसेच वितरणातील ज्या सदस्यांचे बंगले आहेत, दुकाने आहेत त्यांच्याकडे मोठे फ्लेक्स जाहीरात करण्यासाठी लावायला दिले होते. याचा परिणाम ह्यावेळेला पुणे येथील पंचायत पेठेला मिळालेल्या उत्तम प्रतिसादातून दिसून आला.

एकूणच नवीन वर्षाची सुरुवात अतिशय उत्साही आणि आशादायी झाली हे नक्की. मुलांच्या या उपक्रमाने पुण्यातील शिक्षण विभाग परत एकदा सक्रिय करत शाळांमध्ये येणाऱ्या वर्षात consumer club सुरू करण्याचा मानस आहे. एक सजग बाल ग्राहक कुटुंबातील सगळ्यांना सजग करतो!!!

पुणे पंचायत पेठ उद्घाटन प्रसंगी उपस्थित खासदार डॉ. मेधा कुलकर्णी, पेठ आणि पुणे वितरण समिती सदस्य

पेण- पहिलीच पंचायत पेठ उत्साहात

• सुधीर तावरे, कार्याध्यक्ष, रायगड वितरण केंद्र

मागील वर्षाच्या मेळाव्यात ग्राहक पेठेच्या कार्याध्यक्षा अनुराधा देशपांडे यांनी आवाहन केल्यामुळे पेणला दि. १४ ते १८ जानेवारी या कालावधीमध्ये पेठ भरविण्यात आली. पेठ ठरल्यानंतर पेणच्या कार्यकर्त्यांचा उत्साह वाढला. कार्यक्रमाची रूपरेषा ठरविण्यासाठी सभा घेण्यात आली. पेठेचा प्रचार करण्यासाठी बॅनर तयार करणे, शिक्षा फिरविणे, प्रत्येक संघातील सदस्यांच्या भेटी गाठी करणे अशी निरनिराळी कामे कार्यकर्ते उत्साहाने करू लागले.

बघता बघता १३ तारीख उजाडली व मुंबईवरून आलेल्या पेठ समिती सदस्या अनघा आचरेकर व अनघा

रेगे यांच्याशी चर्चा करत करत स्टॉल कधी उभे राहिले कळलेच नाही. रायगड वितरण केंद्राच्या स्टॉलचे पहिले वर्ष असल्याने कोणत्या वस्तू विक्रीस ठेवाव्यात याची चर्चा रंगली. पुणे वितरण केंद्राकडून स्टॉल सजविण्यासाठी आलेल्या साहित्यामुळे काम सोपे झाले. अखेर १४ तारीख उजाडली सर्व संचालक मंडळ, कामगार व कार्यकर्ते सकाळपासून कामाला लागले. मुंबई वरून पेठेच्या कार्योपाध्यक्ष अनुराधा देशपांडे व इतर संचालक मंडळ व पेठेचे कार्यकर्ते वेळेत हजर झाले. अनुराधा देशपांडे व इतर यांचे पुष्पगुच्छ व गुलाब फुल देऊन स्वागत केले.

पेणची पेठ - एक सुखद अनुभव

• सुलभा धोंडे

“ग्राहक पंचायत पेठेच्या आजवरच्या वाटचालीत यंदा पेण येथे प्रथमच आयोजित केलेल्या पेठेची भर पडली. अतिशय उत्तम आणि उत्साहात संपन्न झालेली ही पंचायत पेठ अनेक विविध अनुभवांनी समृद्ध होती. संस्थेच्या पंचायत पेठा ह्या नेहमीच वैविध्यपूर्ण असतात. अनेक ऋणानुबंध कळत नकळत जोडले जातात. त्याच्या हद्द आठवणी आपल्याला समृद्ध करतात. असाच एक अनुभव ह्या पेठेत आला. आपल्या एक गाळेधारक सुलभा धोंडे या स्वतः गेली २५ वर्षे अनाथ मुलांसाठी अँडॉप्शन सेंटर चालवतात त्यांची भेट झाली ती अहिल्या महिला मंडळाच्या वासंतीताई देव ह्यांच्याशी. वासंती ताईंचा पेणला वृद्धाश्रम आहे. एकमेका साहाय्य करू ह्या भावनेतून त्यांचे झालेले आदान-प्रदान, सुलभा ताईंनी शब्दात कृतज्ञतापूर्वक व्यक्त केले आहे.

अनुताई, पेण येथे आपण प्रथमच ग्राहक पेठ चालू केली. खूप छान अनुभव आले. शिकायला मिळाले. खुप चांगल्या लोकांशी कशी मी जोडले गेले हे कळलेच नाही. मी, रश्मी पवार, नेहा बागवे आमची तुमच्यामुळे रहायची सोय अहिल्या महिला मंडळ चालवत असलेल्या वृद्धाश्रमात झाली. होम स्टे मस्त झाला. अगदी घरगुती वातावरण, जेवण उत्तम व माणसे प्रेमळ. तेथील राहणाऱ्या आजी-आजोबांबरोबर पण खूप गप्पा केल्या. तेथील सर्व मावश्या काम करतांना त्यांची सेवा करतांना बघून खूप आनंद झाला.

तेथे रहात असतांना अहिल्या महिला मंडळाच्या संचालिका वासंती ताई देव ह्यांच्याशी खूप जवळीक झाली. त्यांच्या कामाचा आढावा व पसारा बघून, त्यांचे किती कौतुक करू असे झाले. प्रचंड काम करतात त्या. बोलण्याच्या ओघात मी पण त्यांना सांगितले की मी पण अशीच एक संस्था चालवते, ‘जननी आशिष चॅरिटेबल ट्रस्ट’. आमच्याकडे १ दिवसांपासून ते ५ वर्षांपर्यंत मुले असतात. आम्हाला गव्हर्नमेंट ग्रँड देत नाही. संस्था डोनेशनवरतीच चालते. आता ३५ वर्षे होतील. एका क्षणाचा पण विचार न करता मी करते तुम्हाला मदत असे त्या म्हणाल्या.

वासंतीताईंनी १०० मुलांना पुरतील एवढी झबली, टोपडी, लंगोट, दुपटी, पांघरूणे आमच्या संस्थेला दिली. त्यांचे कसे आभार मानायचे अनुताई तेच मला समजत नाही. तुमची ‘सेतू बांधा रे!’ची जी कल्पना आहे ती प्रत्यक्षात उतरली. बघा पेठेमुळे आज आम्ही दोघी जणी व दोन संस्था एकत्र आलो. ह्याचा आनंद काही वेगळाच आहे. ह्यापुढे पण ‘सेतू बांधा रे!’ ह्या सलगपणामुळे संस्था एकमेकांशी जोडल्या जातील. खूप खूप धन्यवाद तुम्हा सर्वांना. ♦

त्यानंतर प्रास्ताविक रायगड वितरण केंद्राचे कार्याध्यक्ष सुधीर तावरे यांनी केले. नंतर अनुराधा ताईनी पेठेच्या उद्घाटनाची घोषणा करून पेठेची माहिती सांगितली. माजी कार्याध्यक्ष अभय जोशी यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. त्यानंतर अनुताई यांनी फित कापल्यानंतर पेठेची सुरुवात झाली. सर्वांना पेठे वाटप करण्यात आले. त्यानंतर पाहुण्यांबरोबर स्नेहभोजन झाले. स्टॉलधारकांनाही संक्रांतीचा दिवस असल्याने गुळपोळीचे वाटप केले.

चार नंतर थोडी गर्दी वाढू लागली. संपूर्ण पाच दिवस चढत्या भाजणीने ग्राहक येऊन आनंदाने खरेदी होऊ लागली. दि. १५ रोजी पेठेतर्फे हळदीकुंकू समारंभ साजरा झाला. आलेल्या महिलांचा चांगलाच प्रतिसाद मिळाला.

‘जागो ग्राहक जागो’चा स्टॉल मुंबईच्या मंगला गाडगीळ व नेहा जोशी यांनी उत्कृष्टपणे सांभाळला. तसेच

पेण शिक्षण महिला समितीची शाळा व कोनायन्स शाळा अनुक्रमे २०० विद्यार्थी १५० विद्यार्थी यांना जागरूक ग्राहक कसा असावा याबाबत दोघींनी मार्गदर्शन केले यासाठी दोन्ही शाळांकडून चांगले सहकार्य मिळाले.

पेणच्या नवनिर्वाचित नगराध्यक्षा प्रितम पाटील व नगरसेवक/सेविका यांनी पेठेला भेट देऊन खरेदीही केली. आपल्या भेटी वेळी त्यांनी सदर पेठ दरवर्षी भरावी असे सुचित केले. पेण प्रांत प्रविण पवार यांनी पेठेला भेट देऊन कौतुक केले.

पेणच्या कार्यकर्त्यांनी अथक परिश्रम करून व जोडीला स्नेह केटरर्स यांच्या सुग्रास भोजनाने पेठ संपन्न झाली.

◆

... पान क्र. ११ वरून)

रंग रंगली दुनिया के साथ हौली!

वसंत ऋतू सुरू होईल तेव्हा ठवीत फुटलेली पालवी तांबूस रंगांची असते मग हळूहळू तो रंग बदलत हिरवा होतो.

४. छातसा भाषेचा खेळ पण तुम्ही खेळू शकता. रंग या शब्दापासून अनेक जोडशब्द किंवा विरुद्धार्थी शब्द आहेत. उदा. रंगसंगती, रागरंग, बेरंग, अंतरंग इत्यादी. त्यांचा अर्थ शोधून ते वाक्यात वापरून बघा. तसेच रंगाचा बेरंग होणे किंवा रंग दाखविणे असे वाक्यप्रचार देखील आहेत ते वापरून पहा.
५. कधीतरी बदल म्हणून भाजी मार्केटमध्ये भाजी, फळे खरेदीला जा ...विविध रंगांची उधळण दिसेल तुम्हाला! हिरव्या पालेभाज्या, रसरशीत हिरवी पिवळी लिंबू, लालबुंद टोमॅटो, काळसर द्राक्ष, पिवळसर केशरी पपई असे अनेक रंगाच्या भाज्या, फळे ज्यांच्या सेवनामुळे आपल्याला अनेक पोषणमूल्या मिळतात. असेच कधीतरी आईबरोबर साडी, कापड

खरेदीला जा आणि गर्मत पहा. आई, आजी दुकानदार काकांता रंगाचे वर्णन कसे करतात ते “लिंबू रंगांची साडी दाखवा, गाजरीया रंगाची छटा आहे का? वांगी कलर दाखवा की ह्यामध्ये? ती चिकू रंगाची ओढणी मस्त दिसते आहे ना किंवा शीथीत, आकाशी रंगाचीच साडी मला हवी आहे.” अशी मजेशीर रंगांची नावे तुम्हाला ऐकायला मिळतील.

६. होलीला विविध रंगांच्या पिचकाच्या तुम्हाला बाजायत दिसतील. पण त्या चायनामध्ये बनाविलेल्या नाहीत ना हे पाहून स्वदेशी पिचकाच्यांना प्राधान्य द्या. कारण चायना मेड वस्तूंचे रंग सुरक्षित ठरतात.

तर मग अशी ठिसर्गात उपलब्ध असलेल्या रंगांची पर्यावरणपूरक होली यावर्षी साजरी करणार ना! काय काय मजा केली होलीला हे मला कळवायला विसरू नका. चाल भेटूया पुढच्या महिन्यात एका ठवीत विषयासह ..बाय बाय.

तुमची ठेहा ताई

◆

प्रश्नावली

• डॉ. मानसी राजाध्यक्ष
अध्यक्ष, दादर-माहिम-बांद्रा विभाग

१.	कुकरला शिजूया का काढू नयेत ?						
A.	इंधन वाचावं म्हणून	B.	कमी पाणी लागावं म्हणून	C.	आतला दाब वाढावा म्हणून	D.	वेळ वाचावा म्हणून
२.	भाजी शिजवतांना झाकणीवर पाणी का ठेवायचं ?						
A.	उष्णता कोंडली जाते	B.	भाजी लवकर शिजते	C.	इंधनाची बचत होते	D.	वरील सर्व कारणे
E.	वरीलपैकी कोणतेही कारण नाही						
३.	भाज्यांमधले पोषक घटक कशामुळे जास्त टिकून राहतात ?						
A.	शिजवतांना भांडे झाकून ठेवल्यास	B.	शिजवतांना भांडे उघडे ठेवल्यास	C.	शिजवतांना सारखे ढवळत राहिल्यास	D.	मोठ्या आचेवर शिजवल्यास
४.	प्रेसर कुकर विकत घेतांना, आयएसआय चिन्ह आणि वॉरंटी, या दोन गोष्टी सोडून आणखी काय पहाल ?						
A.	वापरण्याची सुविधा	B.	संपूर्ण माहिती	C.	रोजची सवय	D.	जाहिरातीनुसार आहे ना
५.	कापण्यापूर्वी भाज्या धुतल्या तर त्यातली पोषकद्रव्ये जपली जातात, यामध्ये तुम्ही ग्राहक म्हणून कोणतं तत्व अंगीकारता ?						
A.	वेळ वाचवणं	B.	पैशाचा योग्य मोबदला मिळवणं	C.	दर्जेबद्दल जागरूक असणं	D.	यातले काही नाही
६.	कालच्या शिळ्या भाताला दुसऱ्या दिवशी फोडणीचा भात बनवणं, यातून काय निदर्शनाला येतं ?						
A.	निष्काळजीपणा	B.	स्रोतांचा काटेकोर वापर	C.	कोणाच्या तरी सांगण्याचा किंवा जाहिरातीचा परिणाम	D.	पुर्नवापर

७.	एकाच प्रकारच्या दोन वेगवेगळ्या कंपन्यांच्या रोजच्या वापरातल्या खाद्यतेलाच्या किमती वेगवेगळ्या असतील तर काय पाहून खरेदी कराल ?									
A.	दोन्ही किमती एकाच एककात आहेत का ?	B.	दोन्ही तेलांचा रंग सारखाच आहे का ?	C.	दोन्ही तेलांची एक्सपायरी तारीख कोणती आहे ?	D.	एखाद्याची जाहिरात अधिक चांगली आहे का ?			
८.	गरम अन्न ठेवण्यासाठी प्लास्टिकऐवजी काच का वापराल ?									
A.	अन्नपदार्थ छान दिसतो म्हणून	B.	आरोग्यदायी असतं म्हणून	C.	काच स्वस्त असते म्हणून	D.	स्टाईल म्हणून			
९.	नॉनस्टिक तव्यावर स्टीलचं उलथनं वापरून चरा आल्यास, ग्राहक म्हणून तुम्ही काय कराल ?									
A.	माहिती हक्काची विचारणा	B.	वस्तूचा गैरवापर केल्याचा विचार	C.	वस्तूविषयी तक्रार	D.	अन्य काही			
१०.	मीठ हवाबंद डब्यात ठेवल्यामुळे काय होतं ?									
A.	त्याची चव चांगली रहाते	B.	अन्न लवकर शिजायला मदत होते	C.	मीठ स्वच्छ रहातं	D.	मीठ दीर्घकाळ टिकतं			
उत्तरे	१.	A	२.	A	३.	A	४.	B	५.	C
	६.	D	७.	A	८.	B	९.	B	१०.	D

ग्राहक पंचायत पेठ रत्नागिरी पदार्पणाचे पहिले पाऊल

२०२५-२६ या आर्थिक वर्षात आपल्या संस्थेने मुंबई आणि मुंबईच्या बाहेर नेहमीच्या ठिकाणी आयोजित होणाऱ्या पंचायत पेठांव्यतिरिक्त बाहेरगावी दोन नवीन ठिकाणी पंचायत पेठेचे आयोजन केले. त्यापैकी रायगड जिल्ह्यातील पेण येथे प्रथमच आयोजित केलेली पंचायत पेठ अतिशय उत्तमपणे संपन्न झाली. प्रचंड प्रतिसाद या पंचायत पेठेला मिळाला. त्यापाठोपाठ आता रत्नागिरी येथे मराठा भवन मंगल

कार्यालय, जिल्हा परिषद जवळ दि. १३ ते १७ फेब्रुवारी या कालावधीत पंचायत पेठेचे आयोजन करण्यात आले आहे. रत्नागिरी येथे पंचायत पेठ आयोजनाचे हे पहिलेच पाऊल आहे.

संस्थेचा प्रचार प्रसार व्हावा आणि बाजारपेठेतील उचित प्रथांचा आग्रह धरून उत्तम व्यवसाय करता येतो ह्याचे हे प्रारूप आमच्या जोखंदळ ग्राहकांसमोर यावे हा या पंचायत पेठ आयोजनामागचा उद्देश आहे. नाविन्यपूर्ण स्टॉल ह्या पंचायत पेठेत रत्नागिरीच्या ग्राहकांसाठी उपलब्ध असतील. पावती देण्याचे बंधन, किमतीची घासाघीस नाही. अशा अनेक ग्राहकाभिमुख उद्दिष्टांनी सजलेल्या या पंचायत पेठेला रत्नागिरी आणि आसपासच्या पंचक्रोशीतील ग्राहकांनी आवर्जून भेट द्यावी यासाठी आग्रहाचे निमंत्रण.

- अनुराधा देशपांडे, अध्यक्ष पंचायत पेठ समिती